

# Forsvarets Efterretningstjeneste Et forsvar med mange ubekendte

Af Holger Terp, Det danske Fredsakademi 2020s

TIDSBEGRETSCENTRALEN  
København 22. Nov.  
DK-1255 KØB. X.  
Danmark

politisk  
revy

NR. 135 7. NOVEMBER 1969 7. ÅRGANG KR. 6.00

45  
Forsvarscentralen (ny version) - 1  
København, torsdag, 10.

chefen for forsvarets efterretningstjeneste, oberst Erik Fourmais, søgte forslag til ritzaus bureau, et han har "sterke grunde til at formode, at daværende forsvarsminister Victor Gram har været orienteret om Forsvarscentralen".

- jeg synes det er tilgiveligt, at Victor Gram kan have glemt at fortælle sin efterfølger i arbejdet om en begæret som centralen i Køjsergade, dengang fandt man det formentlig vigtigere at tale ved en spørgsmål som fællesværn osv., og det er forklarligt, om den nu afdøde Victor Gram har glemt Køjsergade og andre tilsvarende småting, siger oberst Fourmais.

- iverigt er Køjsergadecentralen kun een af mange forvarssanliggende hvid hansen er ubekendt med siger Fourmais. det vil tage hvert enkelt værn mange måneder, hvis den skulle uderbejdes et reasse til ministeren, for på den måde at gøre han bekendt med alle de mange ting han ikke (det ikke) ved noget om, udtaler oberst Fourmais, endelig tilføjer chefen for efterretningstjenesten:

der er i virkeligheden tale om en begæret, fortaget i Køjsergade besæftiger kun nogle enkelte folk, og dets vigtighed er blevet overvurderet betydeligt.  
(forts)

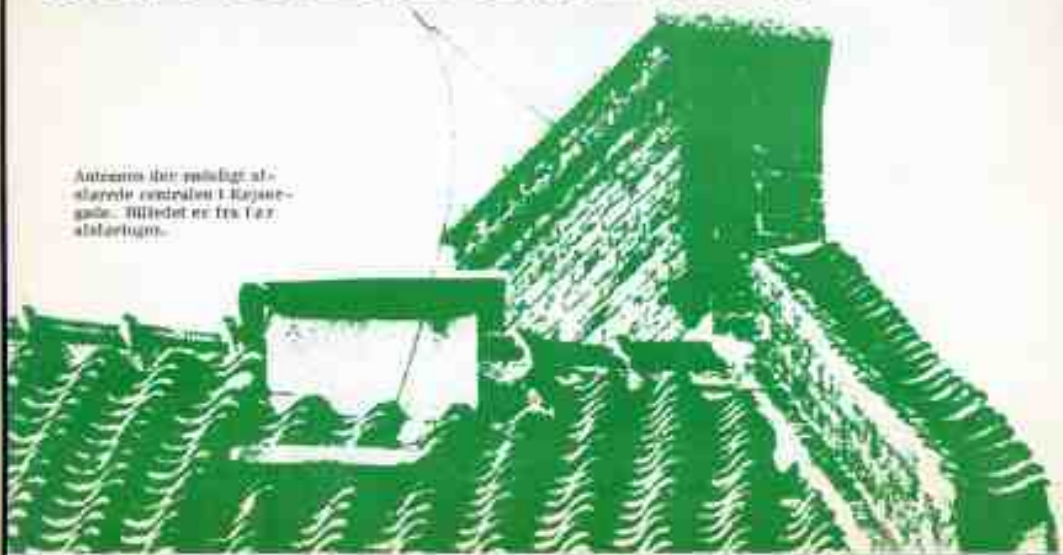
1745 23/10 1e

VIETNAM  
15

En af verdens største efterretningstjenester hvid hansen er ubekendt med siger Fourmais. det vil tage hvert enkelt værn mange måneder, hvis den skulle uderbejdes et reasse til ministeren, for på den måde at gøre han bekendt med alle de mange ting han ikke (det ikke) ved noget om, udtaler oberst Fourmais, endelig tilføjer chefen for efterretningstjenesten:

## AFSLØRET!

Antenne blev påsluttet til  
slæbte centralen i Køjser-  
gade. Billedet er fra far-  
afsløret.





## Indledning

### Hvorfor krig?

Fordi krigspartiet i en stat ønsker magt over, kontrol med og profit fra ressourcer i en anden stat. Dette kan politikerne ikke sige direkte til de sarte humanistiske vælgere, fordi det skurrer fælt i deres ører da de jo skal være soldater i krigen. Derfor pakkes krigsgrundlaget ind i propaganda om den farlige fjende med de enorme våbenarsenaler der ikke kun er regionale trusler, men også potentielt globale trusler.

Denne specielle form for propaganda og krigspolitik har været brugt adskillige gange ned igennem historien. Det mest kendte eksempel er inddragelsen af USA i Vietnamkrigen, hvis krigsgrundlag først blev offentlig kendt med offentliggørelsen af Pentagon papirerne i [1971](#). Pentagon rapporten, Report of the Office of the Secretary of Defense Vietnam Task Force, blev først offentliggjort i sin helhed i 2011.



Næsten alle stater har eller har haft en eller flere former for efterretningstjenester, selv småstater har dem. Små landes militære efterretningstjenesters ansatte har som en hovedregel ikke spioner placeret hos deres fjender. De læser, lige som alle andre nyhedsinteresserede, aviser, tidsskrifter og ser nyheder i fjernsynet, specielt når nye trusler så som terrorangrebet i New York 11. september 2001 finder sted.

Beskrivelsen af efterretningstjenesternes arbejdsmetoder stammer fra journalisten på Information, Charlotte Aagaards I nationens tjeneste som er en Frank Grevil biografi fra 2006. I den sidste halvdel af bogen er der en omfattende kritik af det politiske [grundlag](#) for den danske militære deltagelse i krigen mod Irak, herunder politikernes misbrug af Forsvarets Efterretningstjenestes trusselvurderinger op til beslutningen om den danske krigsdeltagelse. Ingen af de pågældende trusselvurderinger er i skrivende stund offentliggjort i deres helhed.

Også krigene mod Nordvietnam, [Afghanistan](#) og senere Libyen byggede på falske præmisser.

Analyseresultatet: I krig er sandheden det første offer, gælder for både det politiske plan og altså også som dokumenteret her for efterretningsområdet. Under krig dræbes og lemlæstes soldater og civile. Byer og samfund ruineres. Slagmarker og deres omgivelser forurenes. Krig er derfor en forbrydelse mod menneskeheden uanset grundlaget for krigsførelsen.

Amerikanske præsidenters magtmisbrug førte landet ud i de længste krige i landets historie. Krigen mod terror er med tiden blevet til den endeløse krig uden politiske løsninger i udsigt i lang tid fremover..

Den principielle forskel på efterretningsvirksomhed og almindelig universitetsbaseret forskning og journalistik er den at de sidstnævnte grupper offentliggør resultaterne af deres arbejde, mens efterretningsfolkene hemmeliggør så meget som overhovedet muligt. Klassificeringsreglerne og brugen af dem inden for militæret har mig bekendt aldrig været debatteret offentligt.

Puslespil en metodebeskrivelse

Det er noget af et større puslespil, at beskæftige sig med efterretningstjenester både internationalt og i Danmark. Falder brikkerne på plads, fremkommer der et tydeligt billede. Puslespillet er lidt specielt, fordi den der vil lægge det, skal selv finde brikkerne rundt omkring i faglitteraturen og den tekniske litteratur.

Og jo flere brikker, desto større billede. Eksempelvis ligger Redegørelse vedrørende hemmelige CIA-flyvninger i Danmark, Grønland og Færøerne på Folketingets hjemmeside, mens redegørelses bilag ligger på Udenrigsministeriets hjemmeside.



Nogle af brikkerne i puslespillet med blå kant kunne beskrive hvem Forsvarets Efterretningstjeneste samarbejder med af søsterorganisationer, fordi det vil organisationen ikke selv oplyse noget om. Et indledende svar kunne være at det er sandsynligt at Danmarks militære efterretningstjeneste samarbejder med søsterorganisationer indenfor NATO: USA, Storbritannien, Norge, Holland og Tyskland. Lyseblå brikker i puslespillet kunne beskrive hvad samarbejdet består i og dets historik samt grå, sorte brikker kunne

beskrive om dette samarbejdes virksomhed er lovligt set i lyset af international og national lovgivning. Det sidste nye skrig i militært isenkram er droner som både bruges i krigsførelse og til spionage. Radarer så som den amerikanske radar på Vardø i Nordnorge, [Globus II](#), er vigtige instrumenter til at styre droner. frem mod deres mål

Hvad skal det nytte?

Både officielle politi og militære efterretningstjenester er en del af en stats udøvende magtapparat.

Efterretningstjenesters eksistensberettigelse skyldes således politiske, militære og industrielle beslutninger som skal ses i en større sammenhæng. For eksempel beskrives sammenhængen og samarbejdet mellem efterretningstjenesternes overvågning og industrien i USA som det overvågnings-industrielle kompleks, der igen er en del af det større militærindustrielle kompleks.

Militære efterretningstjenester bruges både politisk og kommercielt. Tjenesternes virksomhed kan og bør derfor defineres og ændres politisk, specielt i demokratier eksempelvis ved vejledende folkeafstemninger om love om efterretningstjenesterne.

Dreyfus affæren som varede fra 1894 til 1906 havde alle ingredienserne til en første classes spionhistorie. En krigsministerium der anklager på forkerte præmisser. ringe efterretningsvirksomhed samt statens forfølgelse af de personligheder, der forsøgte at finde hoved og hale i historien. Først i marts 2013 frigav det franske forsvars historiske afdeling alle også tidligere hemmeligholdte dokumenter om Dreyfus-affæren. .

De to amerikanske love mod [spionage](#) og [oprør](#) fra første verdenskrig er stadig gældende love. Den amerikanske kommunistforskrækkelse i det tyvende århundrede er godt beskrevet og dokumenteret. Men angsten for kommunisterne stak dybere. Frygten for forandringer i samfundet som ville skade militarismen og nationalismen sad dybt forankret i de etablerede politiske partier og deres magtbase.

Det er derfor ikke overraskende, at både politiets og militære efterretningstjenester lige siden første verdenskrig har overvåget fredsbevægelser og militærnægterorganisationer og deres medlemmer, fordi disse organisationer ville jo afskaffe militæret og ansås derfor som værende fjender af krigspartiet som ofte fik hårde domme på op til 20 års almindelig fængsel. Un-American propaganda blev fredsbevægelseernes aktiviteter kaldt helt frem til og med Mccarthyismens USA. Det var helt bogstaveligt livsfarligt at være pacifist og militærnægter i Tyskland i perioden 1933 til 1945, hvilket journalisten [Carl vom Ossietzky](#) er et af alt for mange eksempler på.

CIA's omfattende [Operation Condor](#) i Latin- og Sydamerika, 1968-1989, er et enkelt af mange eksempler på, hvordan militære efterretningstjenester er brugt politisk i tidens løb, Hvad gav CIA ret til at myrde Che Guevara i Bolivia i 1967?

Firmaet

Firmaet var en privat dansk efterretningstjeneste, kaldet Blikkenslagerbanden, oprettet omkring foråret 1948 af modstandsmanden Arne Sejr fra Studenternes Efterretningstjeneste og Niels Frommelt. Udgangspunktet for etableringen af Firmaet var 'overlevelseshberedskabet' 29. August. Firmaet var det danske led i CIA's - Stay behind organisation, også kaldet Gladio. Firmaets ansatte var hovedsagelig socialdemokrater og konservative som spionerede mod og gennemførte sorte operationer og disinforma-

tionskampagner mod kommunister, eksempelvis ved aflytningen af Alfred Jensens lejlighed. Blandt ansatte i firmaet var journalist ved Danmarks Radio, Karl Bjarnhof og Kjeld Olesen. Firmaet havde et tæt samarbejde med AIC og gennem Bjarke Skov kontakter til Forsvarets Efterretningstjeneste. Også samarbejde gennem et kontakt- eller koordineringsudvalg. Firmaet gik konkurs i 1963.

Et lidt mere aktuelt eksempel på efterretningstjenesternes kamp mod fredsbevægelserne er den franske efterretningstjeneste, Direction générale de la sécurité extérieure / Generaldirektoratet for ekstern sikkerheds bombning af [Greenpeace-skibet](#) Rainbow Warrior, 1985 i New Zealand. Baggrunden for attentatet var at Greenpeace ville protestere mod planlagte franske atomvåbenforsøg ved Mururoa i Stillehavet. Inden det døde besætningsmedlem på skibet blev begravet, havde efterretningstjenester i [USA](#) og Vesteuropa overvåget fredsbevægelser, antiatomvåbenaktivister og militærnægtere i flere generationer, men den danske litteratur om det amerikanske forbundspolitis kontraspionage program [COINTELPRO](#) er ikke eksisterende. Anvendelsen af agenter, [agent provocateur](#), som provokatører har en gammel tradition hos politiet og efterretningstjenesterne. Et af de nyere eksempler på dette er de britiske efterretningstjenesters medvirken i det brutale drab på den irske advokat [Pat Finucane](#) i 1989.

Se også FBI's overvågning af [John Lennon](#). [Cathy Massiter](#) sagen 1984: MI5 spionage mod CND og for overvågningen af de danske [fredsbevægelser](#) under den kolde krig se PET kommissionens beretning bind 10: [PET's overvågning af protestbevægelser 1945-1989](#).

I et kontor i Århus hang der i begyndelsen af 1980'erne et skilt, som anbefalede, at man skulle artikulere sig klart og tydeligt i telefonen af hensyn til ældre og hørehæmmede efterretningsfolk.

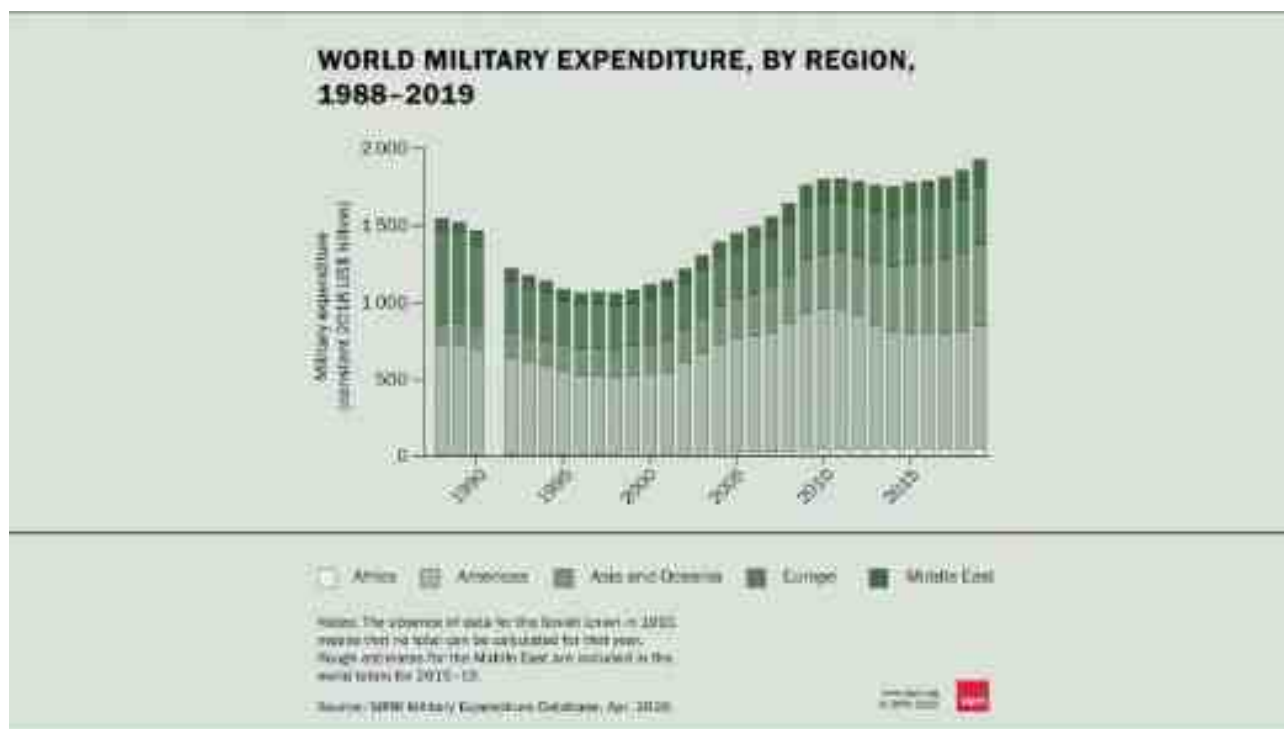
PET kommissionens grundige beretning er formodentlig kun halvdelen af historien, fordi beretningen om Forsvarsministeriets Efterretningstjeneste mangler, bortset fra undersøgelserne af den kendte spionage mod Militærnægterforeningen i 1970.

Efterretningsvirksomhed er en form for journalistik og bogholderi med andre midler. Der er unægteligt sket meget siden dengang under og efter første verdenskrig, hvor efterretningstjenesterne anvendte brevdUER som kommunikationsmidler.

Inden for den seneste generation har militære efterretningsfolk været mere end almindeligt nysgerrige.

Havehække og nedrullede gardiner sikrer ikke længere privatlivets fred, som en følge af den næsten utrolige udvikling der er sket generelt på teknologiområdet inden for computere og kommunikation. Denne udvikling har givet efterretningstjenester uendelige muligheder for masseovervågning af stort set al elektronisk telekommunikation. Også selv om antallet af militære trusler mod Danmark er ikke steget siden den kolde krigs ophør. Trusselsbilledet er forsat uændret, også selv om Danmark har været i krig flere steder siden 2001.

Der er gjort mange bogholderimæssige forsøg på at opgøre de globale militærudgifter. Her er et aktuelt veldokumenteret eksempel.



Den amerikanske nationale sikkerhedsrådgiver Anthony H. Cordesman udgav i 2017 en grundig analyse af [USAs militære- og krigsudgifter](#) der lige siden anden verdenskrig har været de største i verden. Dertil skal også tilføjes NATO-landenes forsvarsudgifter.

De stadigt voksende udgifter til militære efterretningstjenester kan være en del af forklaringen på at de globale militærudgifter er eksploderet siden den kolde krig formelt stoppede for en generation siden.

Ulven kommer. Hele tiden er den på vej, advarer hyrderne i krigspartiet og dets efterretningstjenester fårene. Hyrderne forsøger altid at overbevise fårene om, at de begge har fælles interesser. Derfor: Send flere penge til overvågningen.

Hvad koster efterretningstjenesterne?

I USA hvor der er et hav af forskellige efterretningstjenester, udgør de militære efterretningstjenesters, herunder CIA og NSA, budgetter og bevillinger mellem 10 og 11 procent af forsvarsministeriets samlede budget, konstaterer Kongressens Forsknings-tjeneste i en rapport fra 2019,

Forsvarsministeriets samlede bevillinger i 2020 er ifølge Ministerområdets økonomi 2020, på i alt 25,3 mia. kr., jf. finansloven for 2020. Forsvarets Efterretningstjeneste andel i 2019 er 957,7 mio. kr. eller 4% af det samlede budget. I NATO-landet Danmark har vi dog så vidt vides tre officielle hemmelige efterretningstjenester Politiets og Forsvarets Efterretningstjenester samt Søværnets Overvågningsenhed under hen-

holdsvis Justitsministeriet og Forsvarsministeriet. Søværnets Overvågningsenhed er ikke omtalt i Retsinformation.

De ansvarlige politikere fra Det konservative Folkeparti, Socialdemokratiet, Venstre og det radikale venstre har formelt besluttet Forsvarets Efterretningstjenestes aktiviteter. Naturligvis i største hemmelighed. Forsvarets Efterretningstjeneste samarbejder med NATO, Den tyske forbundsrepublikks efterretningstjeneste Bundesnachrichtendienst, de amerikanske efterretningstjenester CIA og NCR<sup>1</sup>. Lyttestationen i Dueodde (1960-2012) på Bornholm indgik i NATO samarbejdet. Forsvarets Efterretningstjeneste har selv taget initiativet til oprettelsen af Maximator samarbejdet i 1976 uden dog at orientere Folketinget om det.

Det er velkendt inden for det militærpolitiske område, at politikere har et alternativt forhold til sandheden. Ikke kun i Danmark, men også i USA, Storbritannien og i en række andre andre lande, der går i krig.<sup>2</sup>

---

1 Der er en god artikel om Bundesnachrichtendienst og NSA og deres samarbejde i Information, 12. september 2020. Samarbejdet mellem de to efterretningstjenester er i 2002 formaliseret i, hvad Wikipedia kalder [Operation Eikon](#). Se også: [Beschlussempfehlung und Bericht](#) des 1. Untersuchungsausschusses gemäß Artikel 44 des Grundgesetzes Beschlussempfehlung. / : Deutscher Bundestag Drucksache 18/12850. 18. Wahlperiode 23.06.2017

2 Bush's Reign of Error: A Timeline. / : Mother Jones. September/October 2008.



## Bekendtgørelse af lov om Politiets Efterretningstjeneste, 2017



### »Kapitel 1

#### Opgaver

§ 1. Politiets Efterretningstjeneste har til opgave at

- 1) forebygge, efterforske og modvirke forbrydelser mod statens selvstændighed og sikkerhed samt forbrydelser mod statsforfatningen og de øverste statsmyndigheder m.v., jf. straffelovens kapitel 12 og 13,
- 2) udarbejde trusselsvurderinger,
- 3) bistå det øvrige politi,
- 4) holde justitsministeren underrettet om forhold af betydning for landets indre sikkerhed, om forhold af væsentlig betydning inden for efterretningstjenestens virksomhed og om vigtige enkeltsager,
- 5) være national sikkerhedsmyndighed og rådgive og bistå offentlige myndigheder og private i sikkerhedsspørgsmål, herunder at bistå ved personsikkerhedsundersøgelser,
- 6) beskytte personer, organisationer og myndigheder og
- 7) udføre øvrige opgaver, som efter gældende ret er henlagt til tjenesten.

Stk. 2. Justitsministeren kan bestemme, at andre opgaver, der har sammenhæng med de i stk. 1, nr. 1-7, nævnte, henlægges til Politiets Efterretningstjeneste.

§ 2. Politiets Efterretningstjeneste afgiver en årlig redegørelse om sin virksomhed til justitsministeren. Redegørelsen offentliggøres.«

Politiets Efterretningstjenestes arkivpolitik er analyseret af Linda Nielsen, 2013.

Hvordan Politiets Efterretningstjeneste fungerede under og efter den kolde kris ophør er senest godt dokumenteret i Kold krig i Højesteret.

»I perioden fra 1967 til 2001 var FE alene reguleret af Forsvarsministeriets administrative direktiver og interne retningslinjer«, fremgår det af firmahistorien FE 1967 - 2017.

Reguleringer fra 1950 til 1967 af Forsvarets Efterretningstjeneste er således ukendte. Og intet af Forsvarets Efterretningstjenestes administrationshistorie er så vidt vides offentliggjort.

Seneste og dermed aktuelle lov om Forsvarets Efterretningstjeneste:

## Lov om Forsvarets Efterretningstjeneste, 2013

### »Kapitel 1

#### Opgaver

§ 1. Forsvarets Efterretningstjeneste er Danmarks udenrigsefterretningstjeneste og militære efterretningstjeneste. Denne efterretningsmæssige virksomhed er rettet mod forhold i udlandet, og tjenesten har til opgave at

- 1) tilvejebringe det efterretningsmæssige grundlag for dansk udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik,
- 2) medvirke til at forebygge og modvirke trusler mod Danmark og danske interesser og
- 3) i den forbindelse indsamle, indhente, bearbejde, analysere og formidle oplysninger om forhold i udlandet af betydning for Danmark og danske interesser, herunder for danske enheder m.v. i udlandet.

Stk. 2. Forsvarets Efterretningstjeneste er ansvarlig for at lede og kontrollere den militære sikkerhedstjeneste og varetage funktionen som national sikkerhedsmyndighed inden for Forsvarsministeriets område.

Stk. 3. Forsvarets Efterretningstjeneste er national it-sikkerhedsmyndighed, militær varslingsstjeneste for internettrusler m.v. (MILCERT) og statslig varslingsstjeneste for internettrusler (GovCERT). Opgaver i medfør heraf er ikke omfattet af kapitel 2-7, men reguleres særskilt.

Stk. 4. Forsvarets Efterretningstjeneste skal udføre øvrige opgaver, som efter gældende ret er henlagt til tjenesten.

Stk. 5. Forsvarsministeren kan bestemme, at andre opgaver, der har sammenhæng med de i stk. 1-4 nævnte, henlægges til Forsvarets Efterretningstjeneste.

§ 2. Forsvarets Efterretningstjeneste er underlagt og virker under ansvar over for forsvarsministeren.

Stk. 2. Forsvarets Efterretningstjeneste holder inden for sit ansvarsområde Forsvarsministeriet underrettet om forhold af betydning for Danmark og danske interesser, om forhold af væsentlig betydning for tjenestens virksomhed og om vigtigere enkeltsager.«

Forsvarets Efterretningstjenestes virksomhed er også reguleret af forsvarsloven. FEs opgave er ifølge forsvarslovens § 13, stk. 2 at ”indsamle, bearbejde og formidle informationer om forhold i udlandet af betydning for Danmarks sikkerhed”. I henhold til forsvarslovens § 13, stk. 3 kan FE som led i sin virksomhed dog også ”medtage oplysninger om danske statsborgere og personer, der opholder sig i Danmark”. Endvidere har FE hjemmel til at ”videregive oplysninger til Politiets Efterretningstjeneste i det omfang, videregivelsen kan have betydning for varetagelse af tjenesternes opgaver”, jf. § 13, stk. 4.

Den militære sikkerhedstjeneste identificerer, ifølge Bestemmelser for Den militære Sikkerhedstjeneste, truslerne mod koncernens virksomhed og infrastruktur såvel nationalt som internationalt. Karakteren og omfanget af truslerne analyseres løbende. Gennem risikovurderinger udvikles afbalancerede beskyttelsesforanstaltninger, og der anvises veje til deres implementering (risikostyring). Den indsats, der er forbundet hermed, og de organisatoriske elementer, der indsættes i opgavens løsning, betegnes den militære sikkerhedstjeneste.

Videregivelse af informationer til andre udenlandske efterretningstjenester omtales ikke. Det gør det heller ikke i Retsplejeloven.

FE er, ifølge Tilsynet med Efterretningstjenesternes Årsredegørelse 2018, en »all source-efterretningstjeneste, hvilket betyder, at tjenesten beskæftiger sig med alle typer af informationsindhentning. Dette omfatter overordnet følgende indhentningsdiscipliner:

- Signals Intelligence ([SIGINT](#)): Elektronisk indhentning af forskellige typer af signaler, herunder dataoverførsler mellem computernetværk, telekommunikation mv. Denne indhentning finder sted fra permanente indhentningsfaciliteter i Danmark eller indhentningsfaciliteter opstillet i udlandet.
- Computer Network Exploitation (CNE): Elektronisk indhentning mod computernetværk. Denne indhentning kræver, at FE skaffer sig adgang til lukkede netfora, it-systemer og computere, hvilket kræver stor indsigt i it.
- Human Intelligence ([HUMINT](#)): Fysisk indhentning ved brug af menneskelige kilder. Denne indhentning finder sted ved, at en person ansat ved FE, kaldet en føringsofficer eller indhenter, skaffer oplysninger fra andre personer, hvilket typisk gøres ved at overtale kilden til at videregive oplysninger, som, det ikke var meningen, at vedkommende skulle videregive.
- Imagery Intelligence (IMINT): Indhentning af efterretninger, der baserer sig på billedmateriale indhentet af forskellige sensorer.
- Open Source Intelligence (OSINT): Avanceret og systematisk indsamling af oplysninger fra åbne kilder, hvilket typisk omfatter offentligt tilgængelig information fra internettet mv. «

Rapport i anledning af undersøgelsen ved auditor af visse forhold vedrørende Forsvarets Efterretningstjeneste og Militærnægterforeningen mv. i perioden 1970-1978 fra 1999 er den første kendte analyse af Forsvarets Efterretningstjenestes arkiver.

### Søværnets Overvågningsenhed

Søværnets Overvågningsenhed har Ifølge Forsvarsministeriets hjemmeside, »ansvaret for kontinuerligt at levere et overblik over den maritime trafik i de danske farvande. Dette gøres ved at opbygge et overfladebillede ved hjælp af observationer fra enheder i land, til vands og i luften. Overfladebilledet bruges blandt andet til at løse maritime myndighedsopgaver, så som søredning og forureningsbekæmpelse.

#### Overvågningsenheder på land

Under Søværnets Overvågningsenhed hører ti landbaserede enheder, som næsten alle er døgnbemandede. Maritimt Overvågningscenter i Frederikshavn har fem underlagte kystudkigsstationer i Drogden, Hammer Odde, Kegnæs, Røsnæs og Skagen. Derudover findes marineudkigsstationer i Føllesbjerg og Hellebæk.«

Her er søværnets [SOSUS](#) (Sound Surveillance System) hydrofon kæder i Store Bælt og i Øresund.

Hvad er spionage, spørger Europaparlamentet som svarer:

»Regeringerne har brug for systematisk at indsamle og evaluere oplysninger om bestemte forhold i andre lande. Der er tale om grundlaget for afgørelser, der vedrører de væbnede styrker, udenrigspolitikken osv. De har derfor oprettet efterretningstjenester. Disse tjenester evaluerer i første omgang systematisk informationskilder, som er offentligt tilgængelige. Ordføreren har fået oplyst, at dette i gennemsnit udgør mindst 80% af efterretningstjenesternes virksomhed. Særlig vigtige informationer på de nævnte områder hemmeligholdes imidlertid af regeringer og erhvervsvirksomheder og er derfor ikke offentligt tilgængelige. For at komme i besiddelse af disse informationer må man stjæle dem. Spionage er ikke andet end organiseret tyveri af informationer.«

Hvad stjæler efterretningstjenesterne?

Private og offentlige informationer i massevis, herunder trafikken fra data kapler.

Efterretningstjenesternes indsamling og opbevaring af massekommunikation giver begrebet samlermani en helt ny betydning.

Kom til Norge, min ven...

Kommisjonens vurderinger av virksomheten i Forsvarets etterretningstjeneste

»Etterretningstjenesten eller personer innenfor denne tjenesten har i alle år avlyttet telefonen til i første rekke regjeringsmedlemmer, stortingsrepresentanter og embetsmenn i statsforvaltningen. Frem til slutten av 1970-årene skjedde avlyttingen fra en bunker ved Ruseløkka skole, siden har den foregått annet steds fra.«

Lund-rapporten s. 956.

Ved Linda Nielsens gennemgangen 2013 af »mapperne med PETs makulerede personsager – ”B-nr.-listerne” - er det påfaldende, at der er sket makulering af en række sager, der vedrører markante, politiske eller kulturelle personligheder. Nogle markante eksempler herpå, som har været omtalt i pressen kan nævnes:

Jens Otto Krag: makuleringsdato for personsagen fremgår ikke.

Hans Scherfig: sagen er makuleret 13. februar 1981

K. B. Andersen: sagen makuleret 16. januar 1992

Bertel Haarder: sagen er makuleret 14. april 1992

Poul Hartling: sagen er makuleret 31. august 1993

Knud Jespersen: sagen er slettet 22. august 1995

Anker Jørgensen: sagen er slettet 11. juni 1996

Ole Sohn: sagen er slettet 8. april 1997«.

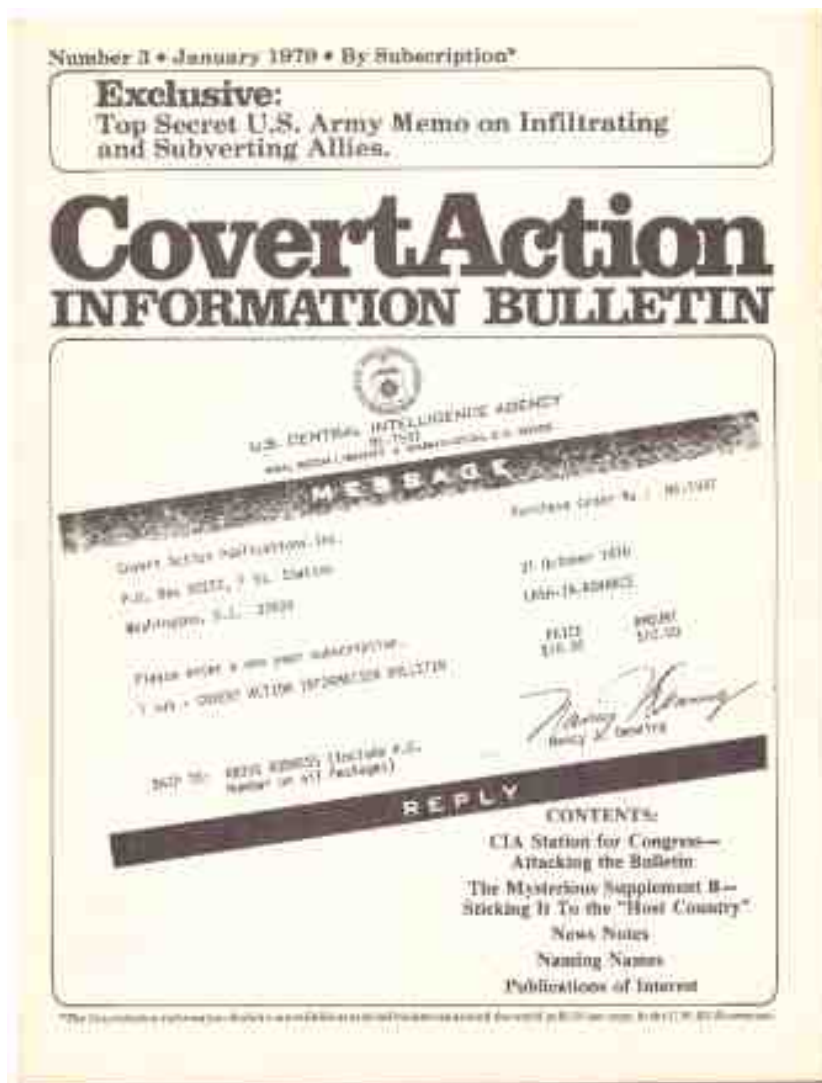
Hvad bruges tyvegods til?

Svaret på dette spørgsmål er naturligvis hemmeligt, skjult, og hemmelig skal i denne forbindelse forstås helt bogstaveligt:

Ikke alene søgt hemmeligt, men også lukket med lås og slå for alt og alle er efterretningstjenesterne og deres mere eller mindre lovlige aktioner.

Hemmelighedskræmmeriet foregår også selv i de offentlige instanser, der efter sigende skulle kontrollere dem. Og den praksis er de danske efterretningstjenester ikke alene om.

Ikke engang den magtfulde amerikanske rigsrevision har i mange år kunnet hive oplysninger ud ad den militære efterretningstjeneste CIA, beklager revisorerne i 2001.



Først i 2019 har Kongressens Forskningstjeneste endeligt fået analyseret de [amerikanske efterretningstjenesters](#) økonomi, hvilket dog vanskeliggøres af efterretningstjenesternes delvise sorte budgetter. En særegen økonomisk bevillingspraksis med rødder tilbage til 1947 der stadig benyttes i USA af forsvarsministeriet.

Problemet for efterretningstjenesterne under og efter den kolde krig var, at de voksede sig så mange og så store, at de og deres aktiviteter ikke længere kunne fejes ind under gulvtæpperne.

Efterretningstjenesterne i Danmark kan i øjeblikket betragtes som værende en stat i staten. som ifølge Den danske ordbog »er et organ eller en myndighed, fx i en stats forvaltning, der i sit virke har en høj grad af selvstændighed, og som en højere forvaltningsinstans eller offentligheden kun har lille eller ingen mulighed for at kontrollere.«

Må journalister, historikere og andre godtfolk afsløre noget hemmeligt som er ulovlig?

## Tillid er godt. Kontrol er bedre.

Folketingets kontrol med efterretningstjenesterne er mindst lige så hemmelige som det udvalget efter sigende kontrollerer

Folketinget Udvalget vedrørende Efterretningstjenesternes arbejde fra 1988 og fremefter har ikke en stavelse i form af offentlige tilgængelige beretninger eller betænkninger. Enkelte årsrapporter er dog offentliggjort. Udvalget er så hemmeligt, at ingen end ikke må tale om det, noterer DR, 28.august 2020.

Udvalget har til formål at have indseende med Forsvarets Efterretningstjeneste og Politiets Efterretningstjeneste. Udvalget fungerer anderledes end andre udvalg, fordi det beskæftiger sig med efterretningsforhold, står der på Folketingets hjemmeside og Udvalget vedrørende Efterretningstjenesterne skal orienteres, før regeringen udsteder retningslinjer for efterretningstjenesternes virksomhed.

Hemmeligholdelsen forstærkes af politikernes tilsyneladende meget ringe interesse i Forsvarets Efterretningstjenestes aktiviteter.

Dog: »Man kan ikke hemmeligholde noget der ikke længere er hemmeligt, f.eks. fordi det er offentliggjort i en pressemeddelelse«, siger Hans Gammeltoft-Hansen i [Aktindsigt i CIA-sag skal vurderes igen](#). 19. marts 2010.

### Ulovlig efterretningsvirksomhed

Ulovlig er, ifølge ODS, »noget som ikke er i overensstemmelse med loven (dens forskrifter, regler, bud); som strider mod loven; som ikke er tilladt efter loven; uretmæssig; lovstridig; ogs.: som ikke er i overensstemmelse med, strider mod (af en myndighed udstedte) regler, reglementer, alm. vedvægt olgn.«



## Dansk lovgivning om hemmeligholdelse

Det følgende er citater fra Grundloven, Ministeransvarlighedsloven., Straffeloven, Retsplejeloven, Forvaltningsloven, Forsvarsloven, Den militære straffelov, Presse-loven, Offentlighedsloven og Databeskyttelsesloven.

### Grundlovens § 72

Boligen er ukrænkelig. Husundersøgelse, beslaglæggelse og undersøgelse af breve og andre papirer samt brud på post-, telegraf- og telefonhemmeligheden må, hvor ingen lov hjemler en særegen undtagelse, alene ske efter en retskendelse.

### Grundlovens § 77

Enhver er berettiget til på tryk, i skrift og tale at offentliggøre sine tanker, dog under ansvar for domstolene. [Censur](#) og andre forebyggende forholdsregler kan ingensinde på ny indføres.

### Lov om ministres ansvarlighed, 1964

§ 5. En minister straffes, hvis han forsætligt eller af grov uagtsomhed tilsidesætter de pligter, der påhviler ham efter grundloven eller lovgivningen i øvrigt eller efter hans stillings beskaffenhed.

Stk. 2. Bestemmelsen i stk. 1 finder anvendelse, såfremt en minister giver folketinget urigtige eller vildledende oplysninger eller under folketingets behandling af en sag fortier oplysninger, der er af væsentlig betydning for tingets bedømmelse af sagen.

### Straffeloven kapitel 12

§ 110 a. Med bøde eller fængsel indtil 3 år straffes den, som forsætligt eller uagtsomt uden behørig tilladelse

1) beskriver, fotograferer eller på anden måde afbilder danske ikke almentilgængelige militære forsvarsanlæg, depoter, enheder, våben, materiel el.lign., eller som mangfoldiggør eller offentliggør sådanne beskrivelser eller afbildninger.

Aflytning er ifølge retsplejelovens kapitel 71: »Indgreb i meddelelshemmeligheden, observation, dataaflæsning, forstyrrelse eller afbrydelse af radio- eller telekommunikation og blokering af hjemmesider

§ 780. Politiet kan efter reglerne i dette kapitel foretage indgreb i meddelelshemmeligheden ved at

1) aflytte telefonsamtaler eller anden tilsvarende telekommunikation (telefonaflytning),

2) aflytte andre samtaler eller udtalelser ved hjælp af et apparat (anden aflytning),

3) indhente oplysning om, hvilke telefoner eller andre tilsvarende kommunikationsapparater der sættes i forbindelse med en bestemt telefon eller andet kommunikationsapparat, selv om indehaveren af dette ikke har meddelt tilladelse hertil (teleoplysning),

4) indhente oplysning om, hvilke telefoner eller andre tilsvarende kommunikationsapparater inden for et nærmere angivet område der sættes i forbindelse med andre telefoner eller kommunikationsapparater (udvidet teleoplysning),



5) tilbageholde, åbne og gøre sig bekendt med indholdet af breve, telegrammer og andre forsendelser (brevåbning) og

6) standse den videre befordring af forsendelser som nævnt i nr. 5 (brevstandsning).

Stk. 2. Politiet kan foretage optagelser eller tage kopier af de samtaler, udtalelser, forsendelser m.v., som er nævnt i stk. 1, i samme omfang som politiet er berettiget til at gøre sig bekendt med indholdet heraf...«

Retsplejeloven indeholder i kapitel 71, §§ 780-791 c, således meget detaljerede bestemmelser om politiets indgreb i meddelelshemmeligheden, observation, dataaflæsning og forstyrrelse eller afbrydelse af radio- eller telekommunikation. Bestemmelserne beskriver bl.a. de forskellige former for indgreb, betingelserne herfor, herunder i almindelighed et strafferamme krav på seks års fængsel, kravet om retskendelse, perioden for indgrebet, advokatbeskikkelse, efterfølgende underretning af telefonens ejer m.v.

Der står altså ikke en lyd om Forsvarets Efterretningstjeneste i Retsplejeloven

Forvaltningslovens § 27, 2014

§ 27. Den, der virker inden for den offentlige forvaltning, har tavshedspligt, jf. straffelovens § 152 og §§ 152 c-152 f, med hensyn til oplysninger om

1) enkeltpersoners private, herunder økonomiske, forhold og

2) tekniske indretninger eller fremgangsmåder eller om drifts- eller forretningsforhold el.lign., for så vidt det er af væsentlig økonomisk betydning for den person eller virksomhed, oplysningerne angår, at oplysningerne ikke videregives.

Stk. 2. Den, der virker inden for den offentlige forvaltning, har desuden tavshedspligt, jf. straffelovens § 152 og §§ 152 c-152 f, når det er af væsentlig betydning for statens sikkerhed eller rigets forsvar. Det samme gælder, når en oplysning ved lov eller anden gyldig bestemmelse er betegnet som fortrolig, herunder når fortrolighed følger af en EU-retlig eller folkeretlig forpligtelse el.lign.

Stk. 3. Den, der virker inden for den offentlige forvaltning, har herudover tavshedspligt, jf. straffelovens § 152 og §§ 152 c-152 f, når det er nødvendigt at hemmeligholde en oplysning til beskyttelse af væsentlige hensyn til rigets udenrigspolitiske interesser, herunder forholdet til andre lande eller internationale organisationer

Forsvarsloven, 2017

§ 17. Under krig eller andre ekstraordinære forhold kan forsvarsministeren

1) uden retskendelse træffe foranstaltninger som omhandlet i grundlovens § 72 over for telefonsamtaler, postforsendelser og anden kommunikation,

Stk. 2. Under de forhold, der er nævnt i stk. 1, skal borgerne mod fuld erstatning stille deres ejendom til rådighed for landets forsvar efter regler, der fastsættes af forsvarsministeren. Erstatningen fastsættes efter tilsvarende regler, som er indeholdt i beredskabsloven.

Den militære straffelov, 2005

§ 32. Den, der forsætligt røber en militær hemmelighed, hvis afsløring kan skade landets forsvar, hvis fremmede magter eller styrker får kendskab hertil, straffes med fængsel indtil 8 år. Straffen kan stige til fængsel i 12 år, når forholdet er af særlig grov karakter, navnlig når det har medført betydelig skade eller fare.

Begås handlingen under væbnet konflikt eller under truende udsigt hertil, kan straffen stige til fængsel på livstid.

Af presseloven fremgår det at,

§ 15. Er et skrift på grund af sit strafbare indhold inddraget ved dom eller ifølge retskendelse foreløbigt beslaglagt, eller dets udbredelse i riget forbudt, påhviler det politiet uopholdeligt at foranstalte dommen eller kendelsen kundgjort i Statstidende. Ophæves eller bortfalder inddragelsen, beslaglæggelsen eller forbudet, foranstaltes kundgørelse herom på samme måde.

Stk. 2. Forhandling eller anden udbredelse af trykt skrift er forbudt, når den i stk. 1, 1. punktum, nævnte kundgørelse har fundet sted, eller når kendskab til inddragelsen, beslaglæggelsen eller forbudet er erhvervet inden kundgørelsen. Det er endvidere forbudt personer, som i henhold til deres erhverv har en naturlig pligt til at gøre sig bekendt med skriftets indhold, at forhandle eller på anden måde at udbrede et trykt skrift, hvis strafbare indhold kan konstateres ved et flygtigt gennemsyn.

Bekendtgørelse af lov om offentlighed i forvaltningen, 2020.

Undtagelse af oplysninger af hensyn til rigets udenrigspolitiske interesser m.v.

§ 32. Retten til aktindsigt kan af hensyn til rigets udenrigspolitiske interesser m.v., herunder forholdet til andre lande eller internationale organisationer, begrænses, i det omfang fortrolighed følger af EU-retlige eller folkeretlige forpligtelser el.lign.

Stk. 2. Retten til aktindsigt kan herudover begrænses, i det omfang det er nødvendigt til beskyttelse af væsentlige hensyn til rigets udenrigspolitiske interesser m.v., herunder forholdet til andre lande eller internationale organisationer

Databeskyttelsesloven

Lov om supplerende bestemmelser til forordning om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med behandling af personoplysninger og om fri udveksling af sådanne oplysninger (databeskyttelsesloven), 2018

§ 3. Stk. 2. Loven og databeskyttelsesforordningen finder ikke anvendelse på den behandling af personoplysninger, som udføres for eller af politiets og forsvarrets efterretningstjenester.

De skiftende danske regeringer kan med andre ord hemmeligholde, hvad de vil.

Er ikke almentilgængelige militære forsvarsanlæg, depoter, enheder, våben, materiel el.lign. hemmelige, når man kan finde oplysninger om den i de gamle telefonbøger?

Skelner myndighederne mellem forskning og spionage når det drejer sig om det danske forsvar?

Efterretningstjenesterne er for så vidt ikke nævnt i disse lovbestemmelser som i sig selv kan være en overtrædelse af både grundloven og menneskerettighedskonventionen.

Efterretningstjenesterne er mindst lige så hemmelige som atomvåben. Limen der binder de militære efterretningstjenester og atomvåben sammen er teknisk efterretningsvirksomhed, eksempelvis lyttestationerne i [Pine Gap](#) i midten af Australien, og [Menwith Hill](#) i Storbritannien. De første amerikanske spion-satellitter rettet mod Sovjetunionen og Kina efter U2 nedskydningen i 1960 hed [Corona](#) og de blev anvendt i perioden 1959-1972. Efterfølgeren hed [Samos](#).



Informationers og arkivers klassificeringsregler vedrørende efterretningstjenesterne og militæret i øvrigt stammer oprindeligt fra USA, og er i sin tid muligvis kommet til Danmark via NATO. Det vil med andre ord sige, at det er de militære myndigheder som eneveddigt bestemmer og har informationsmonopol på alle klassificerede informationer om militære forhold.

Politiets Efterretningstjeneste er, ifølge Statsministeriet, national sikkerhedsmyndighed. Forsvarets Efterretningstjeneste varetager funktionen som national sikkerhedsmyndighed inden for Forsvarsministeriets område altså en militære sikkerhedstjeneste.

## Historien om de danske efterretningstjenester

30. september 1968: Regeringserklæring, der garanterer, at »registrering af danske statsborgere ikke længere må finde sted *alene* på grundlag af lovlig politisk virksomhed.«

Hvilken juridisk gyldighed har en regeringserklæring?

Det er jo ikke en lov, men en hensigtserklæring.

Hvad forstår De ved lovlig politisk virksomhed? Nu ikke snyde. Facitlisten er i straffeloven.

Politiets Efterretningstjeneste har rødder tilbage i kongernes enevælde og har været genstand for en stor undersøgelse i Pet-kommissionen. Politiets Efterretningstjeneste spionerede før og under den kolde krig, på samme måde som den norske Politiets Efterretningstjeneste og den svenske [Försvarsstabens särskilda byrå](#) mod alle organisationer og enkeltpersoner som politisk var til venstre for Socialdemokratiet, herunder også alle daværende skandinaviske fredsbevægelser.

I kølvandet på anden verdenskrig og besættelsen blev Forsvarets Centralradio grundlagt.

Forsvarets Efterretningstjeneste blev etableret som Forsvarsstabens Efterretningsafdeling i 1950, året efter, at Danmark blev medlem af NATO. Det var en tid der var præget af den kolde krig mellem USA og Sovjetunionen og Mccarthyismens hysteri mod kommunister og pacifister i USA. En tid, hvor USA anlagde en ring af fremskudte militære baser rundt om Sovjetunionen..Her var specielt de stater, der grænsede op til Sovjetunionen specielt vigtige. Nogle af baserne havde atomvåben. Andre baser havde infrastruktur til støtte for atomvåben. Først og fremmest udstyr til forskellige former for kommunikation, navigation og elektronisk efterretningsvirksomhed. Man ville bl.a. kunne kommunikere med neddykkede atomubåde og spore de sovjetiske.

Dette blev sikret gennem en række bilaterale hemmelige base- og forstærkningsaftaler mellem USA, NATO og de pågældende lande, eksempelvis Danmark og Norge.

Hærens efterretningstjeneste, Generalstabens Efterretningssektion

Fra 1903 havde det forholdsvis skitseagtige efterretningsvæsen, som var etableret inden for hæren været samlet i Generalstabens taktiske afdelings II bureau efter fransk forbillede.

Fra oprettelsen i 1911 til den 29. august 1943 havde Generalstabens Efterretningssektion til huse i Proviantgården på Slotsholmen. Foruden With selv var der til sektionen knyttet en yngre officer og en stabssergent.

Det under Generalstaben sorterende militære Efterretningsvæsen samarbejdede med baade Krigsministeriets og Justitsministeriets Bemyndigelse allerede fra 1898 med Københavns Opdagelsespoliti og efter Statspolitiets Oprettelse tillige med dette. Formaalet var at kontrollere den hemmelige Virksomhed, som blev drevet af fremmede Magters Agenter her i Landet. Ifølge en Skrivelse fra 1913, underskrevet af Forsvarsministeren personlig, til Justitsministeriet, hvori udtales, at dette Samarbejde virker i høj Grad tilfredsstillende, tiltræder Krigsministeriet, at dette Samarbejde forsættes som hidtil under almindelige Forhold, og at det under Mobilisering og ved Formering af en Sikringsstyrke ordnes paa tilsvarende Maade".

Til: Den designerede Overgeneral, København, den 24. Juni 1921, stemplet: Fortroligt. Signeret: [kommanderende general Elias] Wolff. [1918-1926].

Det militære efterretningsvæsen under besættelsen

Den illegale efterretningstjeneste blev kaldt Ligaen, som blev ledet af den lille generalstab, hvis chef var senere general Viggo Hjalp og den senere foreslåede chef for Hjemmeværnet Schjødt Eriksen. På grund af officerernes generelle kommunistforskrækkelse og kontrol med våben-forsendelserne - sent under besættelsen fra Sverige, holdt den lille generalstab våbnene tilbage fra sabotørerne, den skæve våbenfordeling. Offentliggørelsen af denne sag, førte i 1960 til Hjalp-sagen

Forsvarets Efterretningstjeneste har derimod ikke som Politiets Efterretningstjeneste været genstand for officiel lovgivning før 2001, store undersøgelser eller offentlig politisk kontrol. Forsvarsstabens Efterretningsafdeling og Forsvarets Centralradio (fra 1983: og fremefter "[Teknisk Sektor](#)") levede derfor en stille tilværelse i al ubemærket-hed helt frem til 1969, hvor tjenesten kommer i offentlighedens søgelys.

Der er så vidt vides ingen officiel lovgivning eller politiske betænkninger i denne periode som omtaler Forsvarsstabens Efterretningsafdeling og Forsvarets Centralradio. Også forskerne, historikerne, tidsskrifter og aviser er med et par enkelte undtagelser tavse helt frem til Kejsergadesagen.

Forsvarets Efterretningstjeneste afleveret først i 2006 arkiver til Rigsarkivet.

Dette er den traditionelle beskrivelse af de danske efterretningstjenester.

Protesterne mod Vietnamkrigen, Watergate-skandalen i USA og protesterne mod atomvåben under den kolde krig var udgangspunktet for en lang række undersøgelser og kritik af militære efterretningstjenester rundt omkring i verden ved anvendelsen af undersøgende journalistik. Det starter med Kejsergadesagen i Danmark og forsætter i de kommende år i Australien, Japan, USA, Storbritannien, Norge og Sverige.

Myndighedernes reaktioner mod disse afsløringer af mere eller mindre lovlig efterretningsvirksomhed var forbløffende ens. Først benægtelser, siden bagatelliseringer, sigtelser og domme for publicering af militære hemmeligheder.

Myndighedernes har ikke af egen fri vilje oplyst noget som helst om de militære efterretningstjenester under den kolde krig, hvor alt blev fejlet ind under gulvtæppet.

## Kejsergadesagen

Det telegrafiske kommunikationsknodepunkt i Kejsergade blev så vidt vides etableret i 1963 under Forsvarsministeriet helt uden om debat og godkendelse i Folketinget. Med andre ord: Danske politikere i Folketinget anede officielt ikke noget som helst.

Den 22. oktober 1969 afsløres det, at Forsvarets Efterretningstjeneste har etableret aflytningscentral på universitetets område

Efterretningstjenesternes aflytningscentral i Kejsergade afsløres for den brede offentlighed af dagbladet Information. Formodentligt er der tale om Forsvarets Efterretningstjenestes aflytningscentral i Kejsergade i København. Centralen lå i kælderens i en af Københavns Universitets ejendomme i Indre By, der også husede Asiatisk Institut, og blev efter alt at dømme fortrinsvis brugt til aflytning af udenlandske ambassaders telekommunikation. Centralen aflyttede således formodentligt alle udenrigstelegraflinjer fra Købmagergades Postkontor, samt, telefonlinjer fra en KTAS-central.

### Spionagesigtelser

[Enigma](#) - Museum for post, tele og kommunikation

»I kølvandet på afsløringen blev tidsskrifterne Politisk Revy og Vietnam-Solidaritet beslaglagt og en række af redaktionsmedlemmerne blev anholdt sigtet for landsskadelig virksomhed sammen med chefredaktørerne på Information som havde gengivet en beslaglagt artikel fra Vietnam-Solidaritet. Spionagesigtelsen gik på at de havde offentliggjort beskrivelser af "ikke almentilgængelige militære anlæg". Sammen med Kejsergade-sagen udløste det en heftig politisk debat. Blot et år tidligere havde VKR-regeringen udstedt den siden så omtalte erklæring om at ingen måtte registreres alene på baggrund af lovlig politisk virksomhed. Var dette blevet overtrådt i de pågældende sager? Hvem blev aflyttet? Var der foregået brud på grundlovens bestemmelser? FET påstod at de havde politisk rygdækning politikerne at de intet vidste inden afsløringen. Spionagesigtelsen blev imidlertid trukket tilbage og spørgsmålene er aldrig blevet endeligt besvaret«.

Det var en side i Politisk Revy nr. 135, 1969 og hele Vietnam-Solidaritet nr. 7. 1969, der blev forsøgt beslaglagt. Vietnam-Solidaritets siderne 20 og 21 er genoptrykt i Anslag mod statens sikkerhed 1971 s. 32-34. I artiklen i Vietnam-Solidaritet er der opremset hele syv stednavne for lyttestationer i Danmark: Kastellet, Hjørring, Aflandshage, Løgumkloster, Åkirkeby/Dueodde, Gedser. Opremsningen, der ikke er en beskrivelse, er ikke dokumenteret og opremsningen behøver for så vidt ikke at være korrekt eller fyldestgørende. Hvad der var nyt i artiklen var sammenkædningen mellem Forsvarets Efterretningstjeneste og NSA. Det er formodentligt den første omtale af denne organisation i Danmark.

Hvordan kunne politiet og efterretningstjenesterne vide, hvad de to tidsskrifter indeholdt af formodede hemmelige oplysninger? En del af svaret skal søges i PET-kommis-sionens bind 10: PET's overvågning af protestbevægelser 1945-1989 s. 118-123.

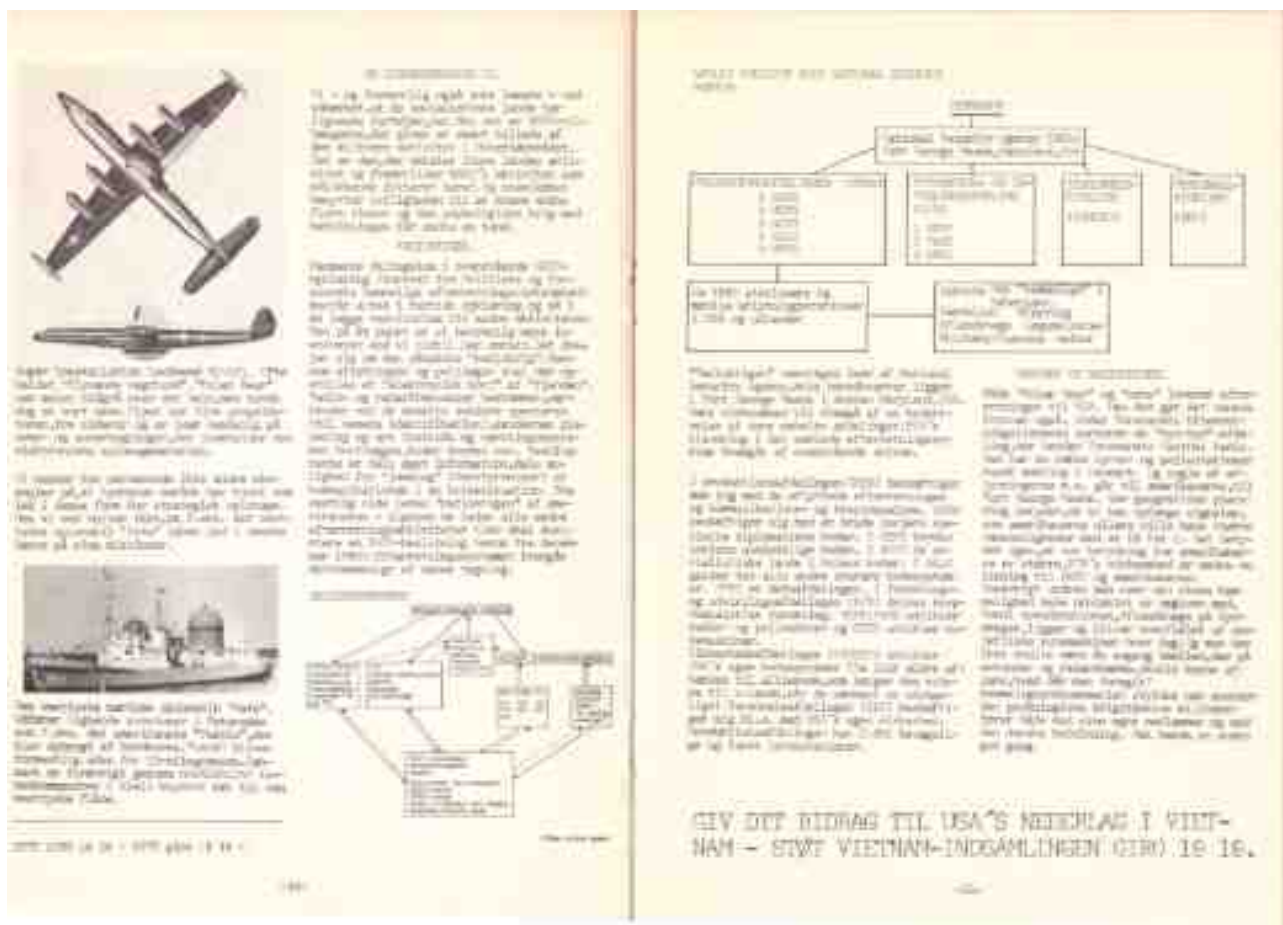
Aflytningscentralen i Kejsergade er tilsyneladende ikke registreret under Forsvarsministeriets ejendomsportefølge og den forsvandt tilsyneladende som ved et stort trylle-nummer ud i den blå luft.

Hvortil flyttedes aflytningscentralen i Kejsergade? Det spørgsmål er aldrig besvaret, fordi der blev ikke nedsat en kommissionsdomstol til at undersøge sagen da Ombudsmanden blandede sig lidet oplysende i sagen.

Ombudsmandens rolle i sager med politisk indhold . / : Hans Gammeltoft-Hansen, Folketingets Ombudsmand FOB, 2009.

»Aflytningscentral under universitetet: Nogle studerende ved Københavns Universitets Asiatiske Institut i Kejsergade hævdede at den militære efterretningstjeneste havde placeret en hemmelig aflytningsinstallation i kælderen under instituttet. Ombudsmanden besluttede at tage sagen op af egen drift selv om den var klart politisk og involverede statens sikkerhed. Han koncentrerede sin undersøgelse om to punkter. Var der den fornødne lovhjemmel til at dække udgifterne til etableringen og driften af det såkaldte kommunikationsknudepunkt? Var den virksomhed der blev udøvet i forbindelse med knudepunktet, lovlig?

I sin afsluttende udtalelse konstaterede ombudsmanden ”at det er Folketingets klart tilkendegivne standpunkt, at Danmark skal have et forsvar og herunder en effektiv efterretnings- og varslingstjeneste. En sådan politisk beslutning falder det uden for ombudsmandens kompetence at tage stilling til”. Dernæst fastslog han at skal en sådan efterretnings- og varslingstjeneste fungere effektivt, kan den ikke bedømmes efter samme retningslinjer som en almindelig civil administration. I sin endelige vurdering nåede ombudsmanden herefter frem til at det arbejde der blev udført i Kejsergade, ikke gav ham anledning til at fremsætte kritik eller henstillinger.«



Aktuelt er efterretningstjenesten en anelse mere åben end under Kejsergadesagen. Men ikke meget mere. Efterretningstjenester og åbenhed er kontradiktoriske begreber. Ingen af Irakkrigen trusselsvurderinger er publiceret i deres helhed.

Beskrivelserne af lyttestationer er dog nærmest i stikordsform Og der er ikke en gang en litteraturliste over anbefalelsesværdig litteratur på hjemmesiden. En sådan liste kan man dog finde på CIAs hjemmeside. [Intelligence Literature: Suggested Reading List](#).

»FE har bl.a. til huse i en del af Kastellet i København«, noterer Forsvarets Efterretningstjeneste på sin hjemmeside.

»Det var i 1962, at man besluttede at samle efterretningsafdelingen, der dengang var tilknyttet Forsvarsstaben i Kastellet. Før havde man bl.a. haft til huse i Trommesalen ved Vesterport, men det var blevet trangt med plads. Siden er FE flyttet ind og ud af mange af Kastellets bygninger, efterhånden som tjenestens opgaveportefølje og antal af ansatte voksede.«

»Derudover har FE to indhentningsstationer henholdsvis på Amager og i Nordjylland nær [Hjørring](#). Vi har også haft indhentningsstationer i Gedser, Løgumkloster og på Bornholm«, noterer Forsvarets Efterretningstjeneste på sin hjemmeside Lokaltiteter i Danmark..



Først i 1981 får offentligheden i Danmark en dokumenteret analyse af de militære lytteposter her i landet.

Militær infrastruktur og lytteposter i Færøerne og i Grønland blev dengang ikke inddraget i debatten. Der var bl.a. amerikanske militære installationer som kommunikationsanlæg og radarer under [Distant Early Warning Line](#) i Færøerne og i Grønland

Kulturstyrelsen beslutter at al hemmelighedskræmmeri i forbindelse med den kolde krigs militære anlæg i Danmark, Færøerne og Grønland nu er overflødig og beskriver derfor de danske militæranlæg i denne periode:

Kulturstyrelsen forklarer:

»Overblikket over Den Kolde Krigs anlæg i Danmark er skabt ud fra en samkørsel af eksisterende registreringer og lister af statslige og statsstøttede anlæg. Grundlaget er etableringslister fra Forsvarets Bygnings- og Etablissemmentstjeneste fra 1970, 1997 og 2011. Dertil kommer en liste over anlæg samlet af medarbejdere fra Beredskabsstyrelsens Museumsdepot og lister fra Farvandsvæsenet. Endelig er der suppleret med materiale om de kommunale kommandocentraler.«

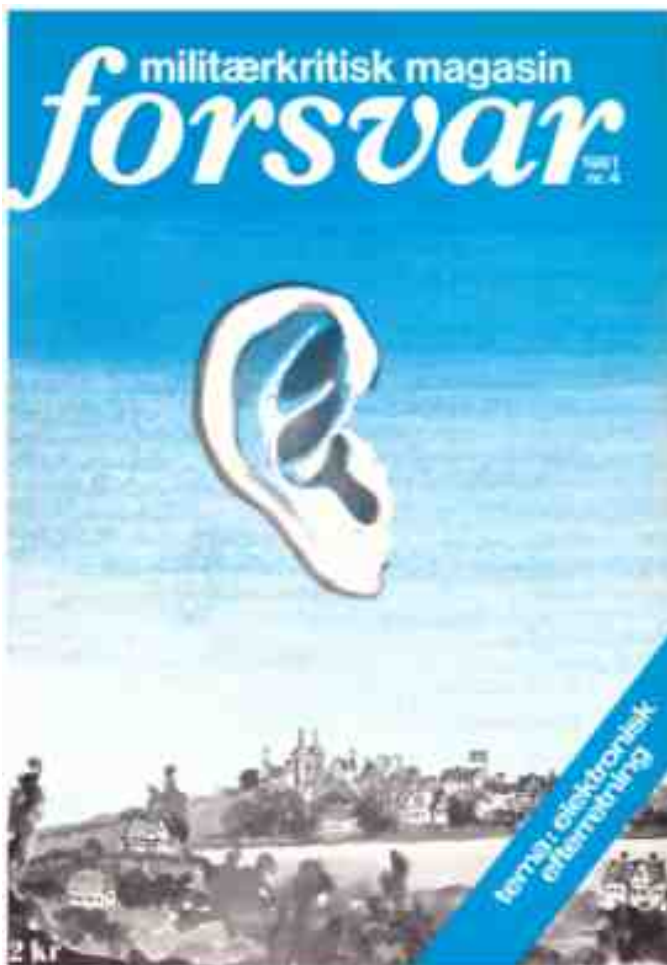
Dertil kommer en liste over anlæg samlet af medarbejdere fra Beredskabsstyrelsens Museumsdepot og lister fra Farvandsvæsenet. Endelig er der suppleret med materiale om de kommunale kommandocentraler.«

Allerede omkring 1986 offentliggjorde avisen Klassekampen en liste over militæranlæg i Danmark: Danmark - klædt på til krig. Genoptrykt i Kjeld Jensens antologi med samme navn s. 10-11.

Om disse bogholderiopgørelser over militæranlæg er tilstræbte komplette eller mangelfulde vides ikke. Ingen af dem nævner lyttecentralen i Kejsergade.

Vejviser til det danske led i kæden i Forsvar nr. 4, 1981, bygger på Anslag mod statens sikkerhed, garneret med referencer til dengang aktuel teknisk faglitteratur.

»Bornholms fremskudte position i Østersøen gjorde øen ideel til aflytning af radiokommunikation i Polen, DDR og helt til Tjekoslovakiet. Omkring 1970 [[sic] læs 1960] erhvervede Forsvarets Efterretningstjeneste en grund ... ved Dueodde. Her opførte de en lyttepost, som havde stor betydning for NATOs indhentning af efterretninger, og var blandt Danmarks vigtigste bidrag til alliancen. Lytteposten blev udvidet i 1986, og der opførtes et nyt skulpturelt, hvidmalet elevatorårn i beton på 70 meter, som på sydsiden bærer en cylinderformet radome på 8 etager. «



### Danske indhentningsstationer

FE driver to aktive indhentningsstationer i Danmark, Sandagergård på Amager og Skibsbylejren. En tredje indhentningsstation, lytteposten ved Dueodde på Bornholm, blev nedlagt i januar 2012.

I 1978 installerede man det første satellitindhentningssystem og man begyndte fra dette tidspunkt at installere radomer i lejren. I dag er der i alt seks radomer på området.

### Sandagergård (Amager)

I 1957 flyttede Forsvarets Centralradio (FCR) ind i et nybygget hovedkvarter på Sandagergård som blev benævnt "indhentningsstation A". FCR var den danske [SIGINT](#)-tjeneste. I 1971 blev FCR underlagt FE som samtidig overtog området.

Den tidligere forsvarsminister Claus Hjort Frederiksen (V) bekræfter i efteråret 2020 dansk samarbejde med NSA, men siger ikke noget om, hvor længe dette samarbejde har fundet sted.

I Norge var de mere grundige under og efter den kolde krig.

Her var der et fredsforskningsinstitut i Oslo, fredsforskere og journalister der var kritiske overfor den gældende norske forsvarspolitik, specielt i forbindelse med atomvåben, norsk basepolitik og den manglende parlamentariske beslutningsproces omkring det hemmeligholdte.

## Den norske forbindelse til teknisk etterretningsvirksomhet

Den norske forsvarspolitiske debat starter for alvor i 1974 med at daværende kaptajn Anders Hellebust ved Universitetet i Oslo skriver en hovedopgave i statsvidenskap om Nato-fellesfinansiert infrastrukturbygging i Norge : en analyse av beslutningprosesser og innflytelsesrelasjoner. Afhandlingen hemmeligstemples. Og er så vidt vides aldrig offentliggjort i sin helhet. Dele af afhandlingen blev offentliggjort i avisen Ny tid i 1977.

Listesagen, 1977

«Listesaken» var i 1977 den mest omtalte nyhetssak i Norge. Politiet gikk i august 1977 til razzia mot avisen Ny Tids redaksjonslokaler i Oslo og beslagla lister med 600 navn over ansatte i de hemmelige tjenestene som SV-eren Ivar Johansen hadde samlet inn. Han benyttet kun åpne kilder som telefonkatalogen, Tjenestemannsbladet og Politibladet, og noterte bilnumrene til de ansatte.

Nils Petter Gleditsch og Owen Wilkes saken, 1981-1982, drejede sig om forskning eller spionage?

Gleditsch/Wilkes-saken fra 1982, dreide seg om «to fredsforskeres utgivelse av en forskningsrapport basert på innsamling av opplysninger fra åpne kilder og senere sammenstilling av dem til et helhetsbilde som utgjorde en hemmelighet – puslespill-doktrinen». Lyttestasjoner i Nord-Norge, og deres betydning, var hemmeligheten som ble avslørt. (Saken er blitt forvekslet med Loran C-saken, som dreide seg om offentliggjøring av eksistensen til radiosendere brukt til navigasjon).

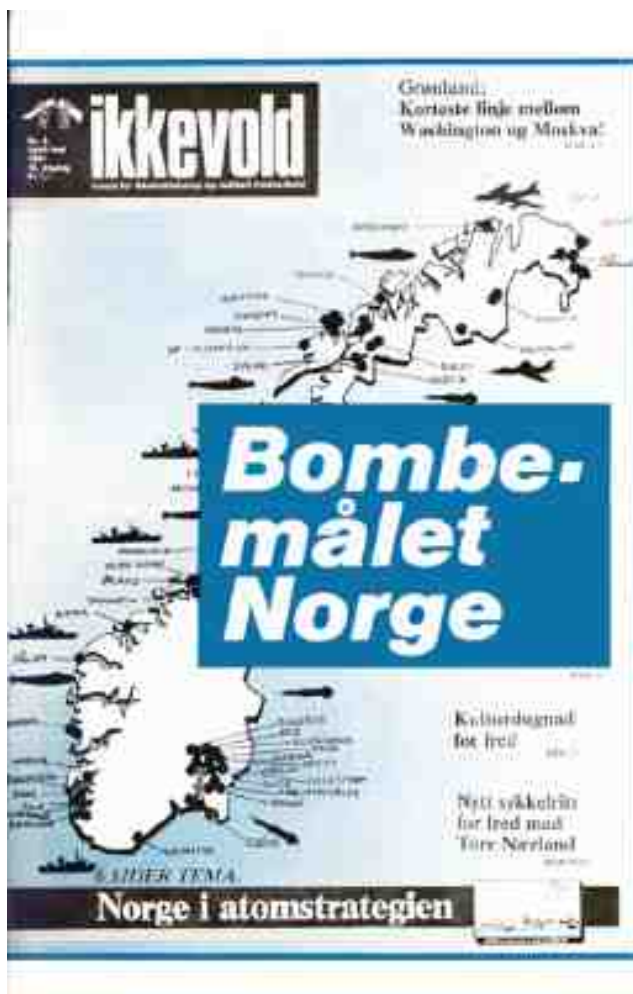
Loran C-saken viser til offentliggjøring av informasjon om navigasjonssystemet Loran-C, og etterfølgende prosess mot stortingsrepresentantene Berge Furre og Finn Gustavsen.

Navigasjonssystemene LORAN-C og OMEGA ble etablert på norsk territorium på begynnelsen av 1960-årene. Anders Hellebust hadde skrevet en magisteravhandling om navigasjonssystemene, hvor han påviste at de, i tillegg til å lette navigering for sivile fartøy, var til hjelp for amerikanske ubåter som førte atomvåpen.

Han pekte også på at systemene var bygget opp av militære myndigheter, uten at stortinget eller regjeringen hadde fått oversikt over dette. SVs stortingsrepresentant Arent M. Henriksen leverte, på bakgrunn av opplysninger han hadde fått fra Hellebust og fredsforskeren Nils Petter Gleditsch, et spørsmål til stortingets spørretime i 1974 med ordlyden «Når og på hvilken måte vedtok Stortinget bygging av Loran C-stasjonen i Bø i Vesterålen.» Stortingspresident Guttorm Hansen ba Henriksen trekke spørsmålet med begrunnelsen «Det kan ikke besvares», men Henriksen nektet. Spørsmålet ble da avvist i den åpne spørretimen, men så besvart i et lukket møte senere. SV mente at etableringen av disse navigasjonssystemene var i strid med norsk base- og atompolitikk, og at opprettelsen av disse anleggene ikke var vedtatt av stortinget på en konstitusjonelt forsvarlig måte.

## Sagen mod Ikkevold, 1983-1986

«Andre organisasjoner på venstresiden Ifølge Overvåkingssentralens notat av januar 1985 var en rekke fredsorganisasjoner i overvåkingstjenestens søkelys. Av disse ble interessen i 1980-årene særlig konsentrert om Folkereising mot krig og organisasjonens avis Ikkevold. Bakgrunnen var organisasjonens kampanje for å avsløre USAs atomstrategi, blant annet ved avdekking av militære anlegg, som etter organisasjonens oppfatning var et ledd i strategien og utpekte stedet der anleggene lå som bombemål. Kampanjen førte til at avisen Ikkevold avslørte et hemmelig lytteanlegg på Andøya for lokalisering av ubåter. Redaksjonen ble satt under tiltale for overtredelse av straffelovens §§ 90 og 91, men frifunnet ved [dom](#) i Høyesterett.



Kommisjonen har funnet det klart at personer som var aktive i slike kampanjer med sikte på å avdekke forhold Forsvaret mente burde holdes hemmelig, kunne registreres av overvåkingstjenesten.

Derimot var det lovstridig at overvåkingspolitiet kopierte abonnentlister for bladet Ikkevold og medlemslister for Folkereising mot krig, da listene ble tatt hånd om etter ransaking av Ikkevolds redaksjonslokaler i oktober 1983. Dette forhold ble vurdert av regjering og Storting gjennom behandlingen av St meld nr 119 (1984-85).»  
Lund- Rapporten s. 14.



[Dette avgjorde Andøya flystasjon-saken](#)  
Ragnar Olsen, 5. desember 2016

«En hel serie bøker har kommet i kjølvannet av Ikke vold-saken der Andøya-anlegget ble avslørt. Også ferske bøker omtaler viktigheten av FSTA. I boka «Spionbasen – den ukjente historien om CIA og NSA i Norge» utgitt i 2015, skriver Bård Wormdal om stasjonene på Fauske, Andøya, Vardø og Vadsø som sammen med skipet Marjata er blant de viktigste plattformene for britisk og amerikansk etterretning.»

«Ytringsfrihed bør finde Sted»

«Også andre forhold enn de rent militære faller inn under bestemmelsen, f. eks. systematisk informasjon om organisering og bemanning av forsvarets etterretnings- og sikkerhetstjeneste.

Det er anerkjent at hensynet til ytringsfriheten kan gjøre overtredelse av § 90 rettmessig, jf. Høyesteretts drøftelse av dette i listesaken, Sjue-saken og Wilkes/Gleditsch-saken. I Rt. 1986/536 (Ikkevold I) ble det lagt til grunn at det er den forsvarspolitikken som faktisk føres etter beslutninger av de ansvarlige myndigheter som danner normen for hva som er beskyttelsesverdig.

Det er ikke klart om dette, som antitese, innebærer at man derfor kan åpenbare opplysninger om forsvaret som ikke har dekning i etablert forsvarspolitikk, f. eks. opplysninger om installasjoner som er anlagt uten korrekt demokratisk beslutning.

Etter kommisjonens oppfatning er puslespilldoktrinen problematisk i forhold til vårt forslag til ny Grl. § 100, 2. ledd om informasjonsfrihet, med unntak for de rene spion-saker for fremmed makt..

§ 90 kan suppleres av strl. § 91 som rammer forberedelser til brudd på § 90. Etter 1. ledd er det ikke nok at man setter seg i besittelse av hemmeligheter, man må også ha til hensikt å åpenbare dem for andre. Ytterligere regler som rammer både innsamling og offentliggjøring finnes i lov om forsvarshemmeligheter av 18. august 1914 nr. 3.»

## Operation Kastanje

Forsvarets Efterretningstjenestes brug af højreorienterede agenter fra 1967 til 1973 er blandt andet beskrevet i fremstillingen: "Operation Kastanje" fra 1978.

## Operation Kirkeklokke

Forsvarets Efterretningstjenestes aflytning af Militærnægterforeningen ordnære generalforsamling 1970.

Militærnægterforeningen var en dansk fredsgruppe grundlagt i januar 1967 med det formål, at styrke samarbejdet mellem tidligere og indkaldte militærnægtere, samt at få politisk accept af politisk begrundet militærnægtelse, hvilket lykkes. På grund af en meget vellykket kampagne for at få forøget antallet af civile værnepligtige, overvåges foreningens generalforsamling i 1970 af FET i, hvad der kaldes Operation Kirkeklokke.

Operation Kirkeklokke ringer igen  
Pressemeddelelse fra Militærnægterforeningen, 1998

»Forsvarets Efterretningstjeneste skal nu underkastes en særlig undersøgelse, som skal klarlægge, om tjenesten under Den kolde Krig brød forbuddet mod at registrere danske statsborgeres lovlige politiske aktivitet.

Jyllands-Posten afslører søndag den 11. oktober 1998, hvordan den tidligere chef for Forsvarets Efterretningstjeneste under hånden udleverede fortrolige oplysninger om danske militærnægtere til den nu afdøde konservative folketingspolitiker Knud Østergård, både mens han var forsvarsminister og senere, da han var menigt folketingsmedlem og dermed ikke havde adgang til fortrolige oplysninger.

Udleveringen af oplysningerne fandt sted til trods for, at FE selv konstaterer i en fortrolig stempet rapport, dateret 21. september 1971, at foreningen "udover at varetage nægternes faglige og administrative interesser - "mere end nogensinde før fremtræder som et rent oplysnings- og serviceorgan".



Med andre ord fortsatte Forsvarets Efterretningstjeneste overvågningen og registreringen af lovlig politisk aktivitet mindst to år efter VKR-regeringens forbud mod registrering af lovlig politisk aktivitet.

"Skal man tage FE-officerernes interne rapporter for gode varer, må de have løjet ved kommissionsdomstolen" i 1977, i forbindelse med Operation Kirkeklokke konkluderer Jyllands-Posten.

Forelagt Jyllands-Postens nye oplysninger gør forsvarsminister Hans Hækkerup (S) det klart, at han vil bede den øverste militære anklager, generalauditøren, om at foretage en tilbundsgående undersøgelse af alle sagens aspekter.

Militærnægterforeningen hilser Forsvarsministerens initiativ om en undersøgelse af Forsvarets Efterretningstjenestes registrering af lovlig politisk virksomhed velkommen.

Dog er Militærnægterforeningen ikke enig med ministeren i formen, idet Militærnægterforeningen frygter, at undersøgelsen ikke bliver uvildig.

Militærnægterforeningen konstaterer på baggrund af Jyllands-Posten artikel, at Forsvarets Efterretningstjenestes officerer har løjet over for Kommissionsdomstolen af 1977.

Militærnægterforeningen finder det derfor rigtigst, at denne kommissionsdomstol bliver genåbnet, og hvis ikke det kan lade sig gøre, at Forsvarets Efterretningstjeneste bliver inddraget i en uvildig undersøgelse af Politiets Efterretningstjeneste. «

Forsvarets Efterretningstjeneste kom ikke med i PET-kommissionens undersøgelse .

### Irakkrigen og Frank Grevilsagen

I de rapporter som Frank Grevil videregav til journalisterne på Berlingske Tidende stod der, at der ikke forelå sikre oplysninger om, at Irak havde operative masseødelæggelsesvåben. Afgørende for den danske regerings beslutning om at tilslutte sig den krigsførende koalition mod Irak var postulatet om Iraks manglende overholdelse af FN's pålæg om destruktion af masseødelæggelsesvåben samt manglende FN-inspektioner. Spørgsmålet om eksistensen af masseødelæggelsesvåben spillede kun en sekundær rolle. De lækkede rapporter gav derfor anledning til en betydelig debat i medierne.

## Anbefalinger

Krav om tilbundsgående historisk og aktuel undersøgelse af Forsvarets Efterretningstjeneste fra 1948 frem til nutiden. Forsvarets Efterretningstjeneste kan gøres til genstand for en kommissionsundersøgelse nøjagtigt på samme måde som Politiets Efterretningstjeneste og en række andre militære efterretningstjenester i udlandet er blevet det. Har udenlandske efterretningstjenester deltaget i kritisable forhold skal disse inddrages i undersøgelsen. Folketingets ringe kontrol med Forsvarets Efterretningstjeneste bør være en del af undersøgelsen,

Forsvarets Efterretningstjenestes arkiver fra den kolde krig nedklassificeres og gøres offentlig tilgængelige.

Fremtidige trusler mod Danmark er ikke nødvendigvis militære. Truslerne kommer fra klimaforandringer, pandemier og økonomisk misvækst.

Al efterretningsvirksomhed bør udelukkende foregå ved anvendelse af åbne kilder. Hemmeligholdelse hindre kvalitetssikring af publikationer.

Parlamentarisk forhåndsgodkendelse af Forsvarets Efterretningstjeneste fremtidige aktiviteter.

Nedlæggelse af Forsvarets Efterretningstjeneste.



## Dokument 1

»Regeringen har i dag besluttet, at registrering af danske statsborgere ikke længere må finde sted alene på grundlag af lovlig politisk virksomhed.

At sådanne registreringer hidtil har fundet sted har ofte givet anledning til debat både under den nuværende og tidligere regering. Det beror naturligvis på et skøn, om registreringer af denne art er nødvendige. De sikkerhedsmæssige hensyn står her overfor hensynet til, at den enkelte borger frit kan udfolde sig.

Principielt må det erkendes, at en virksomhed, der holder sig inden for de grænser, der er afstukket ved lovgivningen, ikke bør give anledning til registrering hos politiet. Efter at have afvejet disse modstående hensyn har regeringen fundet det forsvarligt efter omstændighederne at opgive registrering alene på grundlag af lovlig politisk virksomhed. Såfremt der fra tidligere tid måtte være registreret oplysninger af denne art, vil de blive tilintetgjort.«<sup>3</sup>

## Dokument 2

[Årsredegørelse 2015](#): Forsvarets Efterretningstjeneste.

/ : Tilsynet med Efterretningstjenesterne, 2016.

¶ 4 Lovlig politisk virksomhed

4.1 Om lovlig politisk virksomhed, jf. FE-lovens § 8 FE-lovens § 8 om lovlig politisk virksomhed indeholder i stk. 1 en bestemmelse om, at en i Danmark hjemmehørende fysisk persons deltagelse i lovlig politisk virksomhed ikke i sig selv kan begrunde, at FE behandler oplysninger om den pågældende. Af stk. 2 fremgår, at bestemmelsen i stk. 1 dog ikke afskærer FE fra at behandle oplysninger om en persons politiske virksomhed med henblik på at afklare, om virksomheden er lovlig. Ifølge stk. 3 afskærer bestemmelsen i stk. 1 heller ikke FE fra ved behandlingen af oplysninger om politiske foreninger og organisationer at medtage oplysninger om, hvem der udgør ledelsen.

I lovforslagets bemærkninger til § 8 hedder det om politisk virksomhed, at der hermed overordnet må forstås enhver aktivitet, der beskæftiger sig med styrelse og påvirkning af eksisterende samfund og samfundsforhold, og at politisk virksomhed ikke alene omfatter ytringer, men også andre former for politiske tilkendegivelser, f.eks. deltagelse i politiske demonstrationer.

## Dokument 3

**PRESSEMEDDELELSE**, udateret 24. august 2020

Tilsynet med Efterretningstjenesterne afslutter særlig undersøgelse af Forsvarets Efterretningstjeneste (FE) på baggrund af materiale indleveret af én eller flere whistleblowere

Tilsynet med Efterretningstjenesterne kom i november 2019 ved én eller flere whistleblowere i besiddelse af en betydelig mængde materiale vedrørende FE, som tilsynet

<sup>3</sup> Debatten om regeringserklæringen fra 1968 for Politiets Efterretningstjenestes vedkommende er dokumenteret i: Regeringserklæringen og PET's registreringer på det politiske område 1968-1989. / : PET-kommissionens beretning bind 3, 2009.

ikke hidtil har haft kendskab til eller mulighed for at tilvejebringe. Materialet har en sådan karakter, at tilsynet besluttede at fokusere sin kontrol af FE med henblik på at foretage en tilbundsgående undersøgelse af de foreliggende omstændigheder. Tilsynet offentliggør med denne meddelelse de uklassificerede resultater af undersøgelsen.

På baggrund af tilsynets undersøgelse af det indleverede materiale fremsendte tilsynet den 21. august 2020 en analyse i fire bind til forsvarsministeren indeholdende tilsynets konklusioner og anbefalinger.

Tilsynet har igennem hele processen for den særlige undersøgelse af FE holdt forsvarsministeren orienteret. Forsvarsministeren har løbende udtrykt støtte til tilsynets tilbundsgående undersøgelse af materialet.

Tilsynets vurderinger og anbefalinger omhandler forhold, der helt eller delvist vurderes at være inden for tilsynets legalitetskontrol i henhold til FE-loven og regler udstedt i medfør heraf, samt forhold som ministeren efter tilsynets opfattelse bør have kendskab til, jf. FE-lovens § 16, stk. 2.

Med udgangspunkt i en kildekritisk tilgang til undersøgelsen af det indleverede materiale vurderer tilsynet blandt andet følgende:

- At FE af flere omgange siden tilsynets oprettelse i 2014 og til sommeren 2020 – i forbindelse med blandt andet tilsynets konkrete kontroller samt møder med chefen for FE – har tilbageholdt centrale og afgørende oplysninger for tilsynet og givet tilsynet urigtige oplysninger om forhold vedrørende tjenestens indhentning og videregivelse af oplysninger.
- Det er tilsynets opfattelse, at den lovbestemte orienteringspligt er afgørende nødvendig for et funktionelt tilsyn, og at den hviler på en tillid fra lovgiver til, at FE i alle henseender efterkommer forpligtelsen. Resultatet af disse gentagne brud på den lovbestemte orienteringspligt er, at den legalitetskontrol, som tilsynet i henhold til FE-loven er pålagt at udføre, og som bidrager til legitimeringen af FEs virksomhed, ikke fungerer efter hensigten.
- At der ved centrale dele af FEs indhentningskapaciteter er risici for, at der uberettiget kan foretages indhentning mod danske statsborgere.
- ¶ At det indleverede materiale indikerer, at FEs ledelse har undladt at følge op på eller nærmere undersøge indikationer på spionage inden for Forsvarsministeriets område.
- At der i FEs ledelse og dele af tjenesten eksisterer en uhensigtsmæssig legalitetskultur, hvor tjenestens eventuelle uberettigede aktiviteter eller uhensigtsmæssige forhold søges skrinlagt, herunder ved at undlade at orientere tilsynet om forhold af relevans for dets kontrol.
- At det indleverede materiale indikerer, at FE før tilsynets oprettelse i 2014 har igangsat operationelle aktiviteter i strid med dansk lovgivning, herunder ved indhentning og videregivelse af en betydelig mængde oplysninger om danske statsborgere.
- At FE uberettiget har behandlet oplysninger om en ansat i tilsynet.
- Tilsynet anbefaler på den baggrund, at der politisk tages stilling til følgende:

- Hvorvidt der skal foretages en undersøgelse af, om FE har varetaget og varetager sin opgave som national sikkerhedsmyndighed inden for Forsvarsministeriets område i henhold til FE-lovens § 1, stk. 2.
- Behovet for en afdækning af, hvorvidt FE i tilstrækkelig grad har oplyst politiske beslutningstagere om alle relevante forhold vedrørende centrale dele af tjernestens indhentningskapaciteter.

Tilsynet har i henhold til FE-lovens gældende kontrol- og reaktionsmuligheder ikke mulighed for nærmere at afdække udvalgte forhold, der fremkommer af det indleverede materiale. Tilsynet anbefaler generelt følgende:

- At der foretages en snarlig evaluering af FE-loven med henblik på stillingtagen til, om tilsynet i tilstrækkelig grad har de nødvendige kompetencer og ressourcer til at gennemføre en effektiv legalitetskontrol af FE, herunder i særlig grad om tilsynet skal have kompetence til at foretage afhøringer under vidneansvar af FEs medarbejdere.
- At der på baggrund af omstændighederne for tilsynets modtagelse af det indleverede materiale etableres en ekstern whistleblowerordning vedrørende FE, der med fordel kan placeres i regi af tilsynet.

En sådan ordning skal have til formål at forbedre nuværende og tidligere FE-ansattes mulighed for at ytre sig om kritisable forhold i myndigheden uden at frygte for negative repressalier, herunder ansættelses- eller strafferetlige konsekvenser. Endvidere vil en sådan ordning give mulighed for, at klassificerede oplysninger kan videregives i et sikret miljø. Ordningen skal tillige sikre, at det eksterne whistleblowerorgan har de fornødne ressourcer og virkemidler til at beskytte de personer, som indgiver oplysninger til whistleblowerordningen.

Tilsynet har haft grundige overvejelser omkring offentliggørelsen af konklusioner og anbefalinger på baggrund af undersøgelsen. Det er afgørende for tilsynet, at offentligheden får et så fyldestgørende indblik heri som overhovedet muligt. Henset til de yderst sensitive forhold omkring indleveringen af materialet til tilsynet og det klassificerede indhold heraf, kan tilsynet imidlertid ikke fremkomme med yderligere oplysninger til offentligheden.

#### Fakta om Tilsynet med Efterretningstjenesterne

Tilsynet med Efterretningstjenesterne er et særligt uafhængigt kontrolorgan, der fører tilsyn med, at PET behandler oplysninger om fysiske og juridiske personer i overensstemmelse med lovgivningen, og at FE behandler oplysninger om i Danmark hjemmehørende fysiske og juridiske personer i overensstemmelse med lovgivningen. Tilsynet blev oprettet ved lov om Politiets Efterretningstjeneste (PET), der lige som lov om Forsvarets Efterretningstjeneste (FE) trådte i kraft den 1. januar 2014.

Efter ikrafttrædelsen den 1. juli 2014 af lov om Center for Cybersikkerhed (CFCS) har tilsynet tillige ført kontrol med, at CFCS behandler oplysninger om fysiske personer i overensstemmelse med lovgivningen.

Tilsynet består af fem medlemmer, der er udpeget af justitsministeren efter forhandling med forsvarsministeren. Formanden, der skal være landsdommer, er udpeget efter indstilling fra præsidenterne for Østre Landsret og Vestre Landsret, mens de øvrige medlemmer er udpeget efter drøftelser med Folketingets Udvalg vedrørende Efterretningstjenesterne.

Medlemmerne er:

- Landsdommer Michael Kistrup, Østre Landsret (formand)
- Bestyrelsesformand Erik Jacobsen, Roskilde Universitet
- Juridisk chef Pernille Christensen, Kommunernes Landsforening
- Professor Henrik Udsen, Københavns Universitet
- Professor Rebecca Adler-Nissen, Københavns Universitet

Læs mere om tilsynet på [www.tet.dk](http://www.tet.dk)

## Dokument 4

Nyhed fra Forsvarsministeriet 24-08-2020

I fredags blev tre ledende medarbejdere i Forsvarets Efterretningstjeneste hjemsendt, herunder chefen for efterretningstjenesten.

Forsvarsministeriet vil tilrettelægge undersøgelsen af sagen i tæt dialog med Tilsynet med Efterretningstjenesterne. Undersøgelsen vil blive tilrettelagt og gennemført under hensyntagen til, at der er tale om klassificerede oplysninger og forhold af betydning for statens sikkerhed. Derudover bliver tilsynets konkrete anbefalinger om bl.a. at etablere en whistleblowerordning samt foretage en evaluering af FE-loven nu adresseret.

Forsvarsminister Trine Bramsen siger:

”Jeg ser på sagen med den allerstørste alvor. Det er helt afgørende, at vi kan have tillid til, at vores efterretningstjenester agerer inden for deres beføjelser. Ligesom der ikke må kunne sættes spørgsmålstegn ved, om efterretningstjenesten efterlever forpligtelsen til at samarbejde tæt med kontrol- og tilsynsorganer.”

## Dokument 5

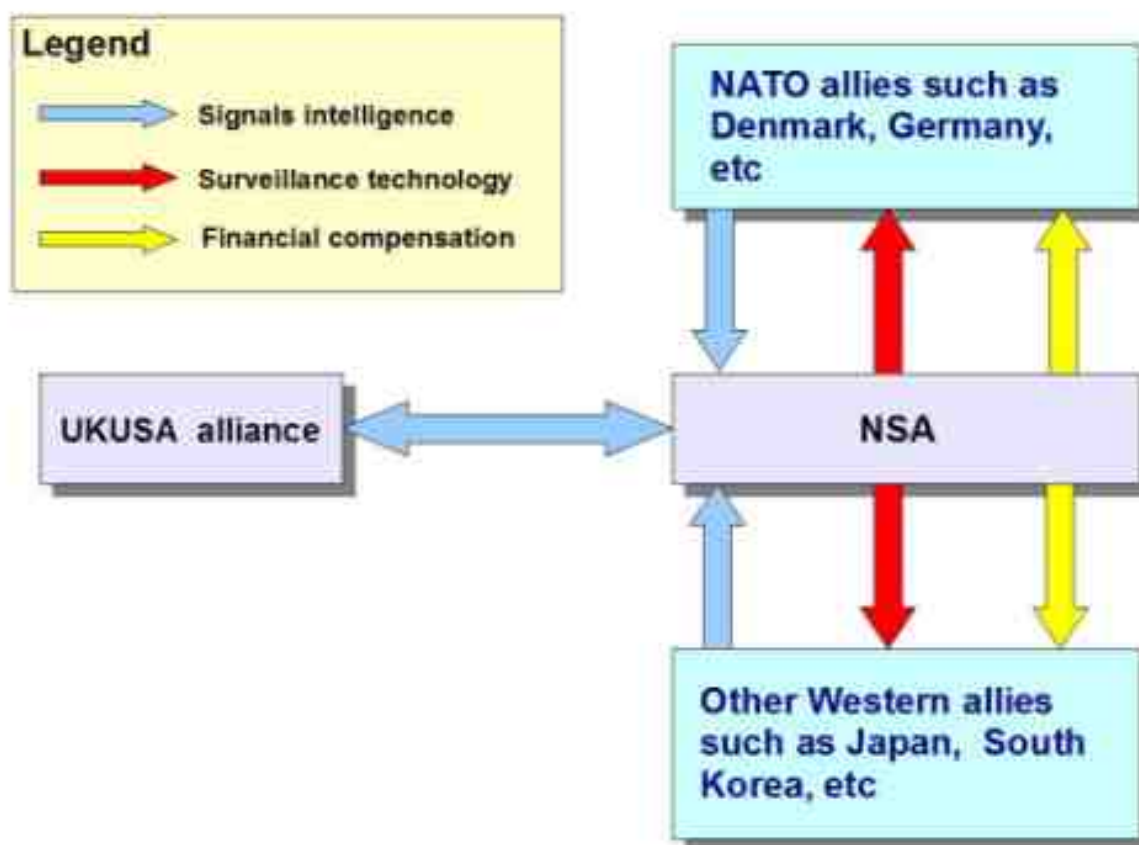
Supplerende udtalelse fra forsvarsministeren 24-08-2020.

Jeg ser på sagen med den allerstørste alvor. Demokratiets spilleregler er, at vores efterretningstjenester skal agere inden for lovgivningens rammer og loyalt samarbejde med det tilsyn, der på vegne af os allesammen fører kontrol. Derfor skal der gennemføres en uafhængig undersøgelse, men det er vigtigt for mig at understrege, at kampen mod truslerne mod Danmark ikke må gå i stå, mens undersøgelsen gennemføres. Vi er afhængige af at have velfungerende efterretningstjenester, der kan beskytte Danmark. Jeg forstår godt, hvis medarbejderne i FE har det svært i dag, men de udfører et helt afgørende arbejde for Danmark – det arbejde skal selvfølgelig fortsætte parallelt med, at der handles på den meget alvorlige kritik fra Tilsynet.

I dialog med Tilsynet med Efterretningstjenesterne og under inddragelse af Justitsministeriet vil jeg nu hurtigst muligt fastlægge de nærmere rammer for den uafhængige undersøgelse. Derudover vil jeg naturligvis følge op på tilsynets konkrete anbefalinger om bl.a. at etablere en whistleblowerordning samt foretage en evaluering af FE-loven.

## Dokument 6

Betænkning om USA's NSA-overvågningsprogram, overvågningsorganer i forskellige medlemsstater og deres indvirkning på EU-borgeres grundlæggende rettigheder samt om det transatlantiske samarbejde inden for retlige og indre anliggender. / : Udvalget om Borgernes Rettigheder og Retlige og Indre Anliggender. Ordfører: Claude Moraes, 2014.



»Processen med øget masseovervågning har ikke været genstand for nogen forudgående offentlig debat eller demokratisk beslutningsproces. Der er behov for at diskutere overvågningens formål og omfang og dens plads i et demokratisk samfund. Er situationen som følge af Edward Snowdens afsløringer et tegn på en generel drejning i samfundet hen imod at acceptere afviklingen af privatlivets fred til gengæld for sikkerhed? Står vi over for et så vidtrækkende brud på privatlivets fred og intimitet, at det er muligt, ikke blot for kriminelle, men også for it-virksomheder og efterretningstjenester, at kende alle detaljer om en borgers liv? Skal vi blot acceptere dette uden yderligere diskussion? Eller er det lovgiverens ansvar at tilpasse de politiske og retlige værktøjer, så de begrænser risikoen og forhindrer, at der sker yderligere skade, hvis mindre demokratiske kræfter kommer til magten?«

## Dokument 7

Rigsrevisionen: Regnskabsaflæggelse og revision vedrørende efterretningstjenesterne, 2018

»B. Forsvarets Efterretningstjeneste (FE)

FE er en selvstændig virksomhed under Forsvarsministeriet. FE's opgaver og organisatoriske placering er fastlagt i lov nr. 602 af 12. juni 2013 om Forsvarets Efterretningstjeneste (FE).

FE har siden 2004 haft sin egen hovedkonto på finansloven og i statsregnskabet, § 12.21.20 og fra 2014 § 12.25.01 (frem til og med 2003 indgik FE's bevilling og regnskab i Forsvarskommandoens hovedkonto).

Hovedkontoen er imidlertid atypisk, idet der i finansloven med tilhørende anmærkninger kun er angivet en nettoudgiftsbevilling uden yderligere specifikationer. Statsregnskab og beretning indeholder ikke specifikationer ud over bruttoindtægter og bruttoudgifter. Disse indgår dog i komplet form i FE's interne regnskab, hvori alle artskonti indgår.

Når FE's bevilling og regnskab specificeres på artskonti, er de klassificerede.

Inden for FE's samlede bevillinger råder FE i dag over midler til at dække særlige udgifter. Disse midler betegnes normalt som "særlige midler", og af hensyn til beskyttelsen af FE's virksomhed er nærmere oplysning om disse midler, herunder størrelsesordenen, klassificeret.

De særlige midler anvendes til at dække udgifter i forbindelse med FE's operative arbejde i de tilfælde, hvor det af hensyn til FE's virksomhed er af afgørende betydning, at karakteren og størrelsen af udgifterne behandles som højt klassificerede oplysninger. Blandt de udgifter, der dækkes af de særlige midler, kan nævnes godtgørelse og vederlag til kilder mv.«

## Dokument 8

»FE afleverer arkivalier til Statens Arkiver, 2010

En efterretningstjeneste er normalt nødt til at beskytte en del informationer fra offentligheden, men FE har for nylig givet tusindvis af dokumenter fra sig.

Arkivloven fastslår nemlig, at alle statslige myndigheder skal aflevere arkivalier, inden arkivalierne er 30 år gamle.

Arkivalier er informationer, der er blevet samlet og gemt af myndigheden, f.eks. rapporter, oversigter, analyser, dokumenter, signaler, referater m.v.

Det er Statens Arkiver, der henvender sig, efterhånden som myndighederne skal aflevere.

En god plads i reolerne

Første store aflevering var for fire år siden - i 2006 - hvor FE afleverede ca. 70 kasser med papirarkivalier fra perioden 1937 til 1967.

I den periode var efterretningstjenesten først en del af det, der hed Generalstaben og fra 1950 en efterretningsafdeling i Forsvarsstaben.

Det var først i 1967, at FE blev selvstændig arkivskabende myndighed direkte underlagt Forsvarsministeriet.

Vi fik samtidigt vores nuværende navn - Forsvarets Efterretningstjeneste.

Den seneste aflevering omfatter perioden 1968 til og med 1990.

Den 26. maj kunne FE stille præcis 240 kasser op på de mobile reoler i Statens Arkivers nye 15 meter høje magasinhaler ved Kalvebod Brygge i København.«

## Dokument 9

Chefen for Forsvarets Efterretningstjeneste kommentar til Østre Landsret domsafsigelse i Grevil-sagen

Østre Landsret har den 23. september 2005 afsagt dom i sagen mod den tidligere medarbejder Frank Grevil. Landsretten har fastsat dommen til 4 måneders ubetinget fængsel.

Forsvarets Efterretningstjeneste 23. september-2005

Chefen for Forsvarets Efterretningstjeneste har denne kommentar til dommen:

"Det centrale er, at også Landsretten nu har fastslået, at det er strafbart at lække hemmelige papirer. Det er godt for Danmarks sikkerhed, det er godt for danske soldaters sikkerhed og det er godt for FE. Det gør, at vi fortsat kan fungere som efterretningstjeneste. Kilder og samarbejdspartnere skal kunne stole på, at de hemmelige oplysninger, som de betror os, ikke lækkes til uvedkommende. Ellers tørrer kilderne ud. Jeg er derfor godt tilfreds med, at sagen har ført til dom".

Læs Østre Landsrets pressemeddelelse af 23. september 2005, der indeholder landsrettens præmisser.

## Dokument 10

Pressemeddelelse om Østre Landsrets dom i en straffesag mod en tidligere medarbejder i Forsvarets Efterretningstjeneste.

Østre Landsret har den 23. september 2005 afsagt dom i en sag, hvor en tidligere ansat i Forsvarets Efterretningstjeneste var tiltalt for at have brudt sin tavshedspligt ved til pressen at have videregivet tre trusselsvurderinger, som var udarbejdet af Forsvarets Efterretningstjeneste, og som bl.a. omhandlede Iraks besiddelse af masseødelæggelsesvåben.

Østre Landsret har ligesom byretten fundet tiltalte skyldig i overtrædelse af straffelovens § 152, stk. 2, jf. stk. 1.

Landsretten har fastsat straffen til fængsel i 4 måneder. Der er tale om en nedsættelse i forhold til dommen fra Københavns Byret, hvor tiltalte blev idømt fængsel i 6 måneder.

En af de voterende i landsretten ville frifinde tiltalte under henvisning til, at han handlede i berettiget varetagelse af åbenbar almeninteresse, da han videregav trusselsvurderingerne, jf. straffelovens § 152 e, nr. 2.

Landsrettens afgørelse er begrundet således:

"På baggrund af indholdet af artiklerne i Berlingske Tidende den 22. og 23. februar samt den 7. marts 2004 sammenholdt med tiltaltes egen forklaring om, at han nok udleverede alle tre trusselsvurderinger til journalisten fra Berlingske Tidende, findes det godtgjort, at tiltalte videregav disse som angivet i anklageskriftet.

Trusselsvurderingerne var klassificerede med klassifikationsgraden "hemmeligt". Denne klassifikationsgrad anvendes, hvis videregivelse uden dertil indhentet bemyndigelse ville kunne forvolde alvorlig skade, jf. § 1 i cirkulære nr. 204 af 7. december 2001 vedrørende sikkerhedsbeskyttelse af informationer.

Chefen for Forsvarets Efterretningstjeneste, kontreadmiral Jørn Olesen, har forklaret, at indholdet af trusselsvurderingerne blandt andet baserede sig på oplysninger fra NATO og udenlandske samarbejdspartnere, samt at det af hensyn til disse og til Forsvarets Efterretningstjenestes virksomhed var nødvendigt at hemmeligholde trusselsvurderingerne. På denne baggrund finder landsretten, at det kan lægges til grund, at Forsvarets Efterretningstjeneste varetog hensynet til statens sikkerhed og forholdet



til fremmede magter, da man krævede trusselsvurderingerne hemmeligholdt. Efterretningstjenesten varetog dermed væsentlige hensyn til offentlige interesser.

Trusselsvurderingerne indeholdt blandt andet de ovenfor gengivne afsnit om Iraks masseødelæggelsesvåben, og henset hertil samt til dokumenternes karakter er der ikke noget grundlag for at statuere, at det ikke på tidspunktet for udarbejdelsen af trusselsvurderingerne var nødvendigt at hemmeligholde disse, jf. herved forvaltningslovens § 27, stk. 2, jf. stk. 1, nr. 1 og 2.

Væsentlige hensyn til offentlige interesser tilsagde, at udenforstående ikke fik indsigt i de pågældende trusselsvurderinger og derigennem blandt andet fik mulighed for at vurdere efterretningstjenestens arbejdsmetoder og vidensniveau. Henset hertil finder landsretten ikke, at der er grundlag for at statuere, at efterretningstjenesten ikke også på tidspunktet for tiltaltes videregivelse af trusselsvurderingerne var berettiget til at kræve disse hemmeligholdt, selv om der for så vidt angår spørgsmålet om Iraks masseødelæggelsesvåben på dette tidspunkt i offentligt tilgængelige rapporter var tilsvarende oplysninger som i trusselsvurderingerne. Trusselsvurderingerne var derfor fortrolige, jf. straffelovens § 152, stk. 3, og da tiltaltes videregivelse af disse til journalisten var uberettiget, handlede tiltalte i strid med straffelovens § 152, stk. 1.

5 voterende udtaler herefter:

Henset til den vurdering, som chefen for Forsvarets Efterretningstjeneste er fremkommet med om skadevirkningerne af en offentliggørelse af trusselsvurderingerne, sammenholdt med rapporten af 18. marts 2004 om brud på dokumentets sikkerhed kan det lægges til grund, at tiltaltes handling medførte risiko for, at efterretningstjenestens udenlandske samarbejdspartnere fremover ikke ville give oplysninger i samme omfang som hidtil, hvilket tiltalte må have indset. Dermed indebar tiltaltes brud på tavshedspligten risiko for en svækkelse af efterretningstjenestens muligheder for at løse sine opgaver.

Tiltalte har afgivet forskellige forklaringer om sine bevæggrunde for at videregive de tre trusselsvurderinger. Han har herunder forklaret, at han ønskede, at oppositionen og offentligheden fik indsigt i, hvilke oplysninger Forsvarets Efterretningstjeneste havde givet til regeringen.

På tidspunktet for tiltaltes videregivelse af trusselsvurderingerne var der en betydelig offentlig interesse i at kende grundlaget for den politiske beslutning om Danmarks deltagelse i den militære aktion i Irak. Vi finder imidlertid ikke, at dette i sig selv kan føre til, at tiltalte var berettiget til at videregive trusselsvurderingerne. Da tiltaltes handling skabte risiko for, at efterretningstjenestens virksomhed ville lide skade, og da det ikke kan lægges til grund, at tiltaltes videregivelse af trusselsvurderingerne skete med henblik på at afdække ulovligheder eller andre forhold af samme alvorlige karakter og heller ikke medvirkede hertil, finder vi ikke, at tiltalte kan anses for at have handlet i berettiget varetagelse af åbenbar almeninteresse, jf. Straffelovens § 152 e, nr. 2. Vi finder derfor ikke, at tiltaltes handling kan anses for straffri i medfør af den nævnte bestemmelse.

Tiltalte har ikke under sagen henvist til, at der ud over afsnittene om Iraks masseødelæggelsesvåben var andre elementer i trusselsvurderingerne, der var af interesse for offentligheden, og som han derfor ønskede, at offentligheden fik kendskab til. Den offentlige debat på tidspunktet for tiltaltes videregivelse af trusselsvurderingerne angik også spørgsmålet om tilstedeværelsen af masseødelæggelsesvåben i Irak, og hvilket grundlag regeringen havde haft for sine udtalelser herom i forbindelse med beslutningen om Danmarks deltagelse i den militære aktion. Det forhold, at retten ikke har fået

forelagt alle dele af trusselsvurderingerne, kan herefter ikke føre til en ændret vurdering, idet retten har fået forelagt de dele af trusselsvurderingerne, der omhandler spørgsmålet om Iraks masseødelæggelsesvåben. Det fornødne grundlag for en stillingtagen til spørgsmålet om straffrihed i medfør af straffelovens § 152 e, nr. 2, har dermed været til stede.

Henset til den beskrevne risiko for skadevirkning af tiltaltes handling samt i betragtning af tiltaltes betroede stilling i Forsvarets Efterretningstjeneste og dokumenternes karakter finder vi, at forholdet må anses for omfattet af straffelovens § 152, stk. 2.

1 voterende udtaler:

Beslutningen om Danmarks deltagelse i krigen i Irak var af vidt rækkende betydning, og der var tale om en ekstraordinær situation. Den efterfølgende debat i offentligheden om grundlaget for beslutningen og den åbenbare politiske interesse i at kende hertil bevirker, at tiltalte må anses for at have handlet i berettiget varetagelse af åbenbar almeninteresse, da han videregav trusselsvurderingerne med henblik på, at oppositionen og offentligheden kunne få indsigt i dokumenterne. Jeg finder derfor, at tiltaltes handling bør anses for straffri, jf. Straffelovens § 152 e, nr. 2.

Efter sagens omstændigheder og da der ikke er dokumenteret nogen skadevirkning af tiltaltes handling, finder jeg ikke, at der er grundlag for at bringe straffelovens § 152, stk. 2, i anvendelse.

Der træffes vedrørende skyldsspørgsmålet og vedrørende anvendelsen af straffelovens § 152, stk. 2, afgørelse efter stemmeflertallet .

Tiltalte anses herefter for skyldig i overtrædelse af straffelovens § 152, stk. 2, jf. stk. 1. Samtlige voterende udtaler vedrørende strafudmålingen:

Ved straffastsættelsen må der lægges vægt på, at tiltalte på tidspunktet for videregivelsen af de fortrolige trusselsvurderinger til pressen havde en betroet stilling i Forsvarets Efterretningstjeneste. Sammenholdes dette med, at tiltaltes brud på tavshedspligten indebar en risiko for, at efterretningstjenestens funktionsdygtighed blev skadet fastsættes straffen til fængsel i 4 måneder. Efter forholdets karakter er der ikke grundlag for at gøre straffen helt eller delvis betinget .”

## Dokument 11

Regeringen vil nedsætte en særlig undersøgelseskommission i FE-sagen

Justitsministeriet 5. oktober 2020

Regeringen vil nedsætte en særlig undersøgelseskommission, der skal foretage en uafhængig og uvildig undersøgelse af visse forhold i Forsvarets Efterretningstjeneste. Kommissionsundersøgelsen er et af flere led i opfølgningen på Tilsynet med Efterretningstjenesternes særlige undersøgelse af Forsvarets Efterretningstjeneste.

Det er afgørende, at der er tillid til, at efterretningstjenesterne agerer inden for deres beføjelser og samarbejder med de tilsyn, der skal kontrollere dem. Derfor er det også afgørende, at der bliver fulgt op på den kritik og de anbefalinger, som Tilsynet med Efterretningstjenesterne er kommet med den 21. august 2020.

Regeringen har nu besluttet at fremsætte lovforslag om en særlig undersøgelseskommission i FE-sagen. Det er en grundlæggende præmis for regeringen, at Danmark historisk har været og fortsat skal være en fuldt integreret del af den vestlige sikkerhedspolitiske alliance. Den alliance bygger ikke mindst på, at Danmark bevarer et nært samarbejde med vores allierede. Det er desuden af hensyn til Danmarks og befolkningens sikkerhed en grundpræmis, at der ikke i forbindelse med undersøgelsen

sker en spredning af meget sensitive oplysninger ud over det absolut nødvendige. Det handler i sidste ende om at sikre, at Danmark fortsat har en velfungerende efterretningstjeneste – af hensyn til statens og befolkningens sikkerhed.

Regeringen ønsker, at undersøgelsen gennemføres hurtigst muligt – både af hensyn til de personer, der er involveret, og af hensyn til hurtigst muligt at afklare og normalisere forholdene, så Forsvarets Efterretningstjeneste kan varetage sine opgaver effektivt. Især af hensyn til den betydelige mængde klassificeret materiale, der vil indgå i undersøgelsen, vil kommissionen blive nedsat ved en særlig lov, der sikrer fortroligheden omkring de forhold, der undersøges.

På den anførte baggrund vil undersøgelsen fokusere på de mest centrale og konkrete punkter i Tilsynets kritik, herunder spørgsmål om mulig indhentning og videregivelse af oplysninger vedrørende danske statsborgere, orientering af skiftende forsvarsministre, FE's eventuelle tilbageholdelse af oplysninger og afgivelse af urigtige oplysninger til Tilsynet og spørgsmål om FE's uberettigede behandling af oplysninger om en ansat i Tilsynet.

Desuden vil kommissionen kunne rette henvendelse til justitsministeren, hvis kommissionen anser det for at være af væsentlig betydning, at der gennemføres en undersøgelse af andre forhold. Justitsministeren vil herefter – i samråd med forsvarsministeren og Folketingets Udvalg vedrørende Efterretningstjenesterne – træffe beslutning om, hvorvidt disse forhold skal omfattes af undersøgelsen.

Den parlamentariske forankring af undersøgelsen, herunder den nærmere afgrænsning af kommissoriet og afrapportering, ligger i Folketingets Udvalg vedrørende Efterretningstjenesterne. Kommissionen vil blive bedt om så vidt muligt at afslutte sit arbejde et år efter nedsættelsen. Dog vil undersøgelseskommissionen blive opfordret til at afklare spørgsmål af betydning for de ansatte, der har været tjenestefritaget som følge af sagen, så tidligt som muligt, og afgive delberetning herom i det omfang, kommissionen finder det forsvarligt. Lovforslag forventes fremsat i Folketingets åbningsuge med henblik på, at undersøgelsen kan igangsættes inden årets udgang.

Opfølgning på andre kritikpunkter

Sideløbende med og på baggrund af undersøgelsen vil der ske opfølgning på Tilsynets kritik i andre spor, herunder vil Forsvarsministeriet adressere Tilsynets anbefalinger om etablering af en whistleblowerordning og revision af FE-loven. Der vil bl.a. snarest blive iværksat et arbejde med at indhente erfaringer fra andre lande, som sammen med kommissionens konklusioner vil kunne indgå i det fremadrettede arbejde med at revidere FE-loven. Justitsministeriet og Forsvarsministeriet vil som led i dette arbejde se på rammerne for Tilsynet. Der vil også fremadrettet blive set på relationen mellem Folketingets Udvalg vedrørende Efterretningstjenesterne og forsvarsministeren og justitsministeren, herunder i forhold til Tilsynet. Det forudsættes endvidere, at arbejdet vil omfatte både FE og PET.

Desuden vil Forsvarsministeriet og FE følge op på Tilsynets mere overordnede kritikpunkter i relation til FE's opgavevaretagelse og kultur, herunder i forbindelse med arbejdet med en revision af FE-loven og gennem øget ledelsesmæssigt fokus på legalitetskulturen i FE.

Baggrund

Tilsynet med Efterretningstjenesterne (Tilsynet) afgav den 24. august 2020 en pressemeddelelse med resultaterne af en særlig undersøgelse af Forsvarets Efterretningstjeneste (FE). I pressemeddelelsen tilkendegiver Tilsynet en række vurderinger vedrørende FE's virksomhed og afgiver på den baggrund endvidere anbefalinger til tiltag.

Samme dag tilkendegav forsvarsministeren i en pressemeddelelse, at der på baggrund af den alvorlige kritik, som Tilsynet har rejst af forhold i FE, bl.a. ville blive iværksat en undersøgelse.

Regeringen har nu fastlagt rammerne for undersøgelsen. Der vil være tale om en særlig undersøgelseskommission med tre landsdommere som medlemmer.

Når undersøgelsen er afsluttet, vil kommissionen afgive en beretning til justitsministeren, som sørger for, at Folketingets Udvalg vedrørende Efterretningstjenesterne får adgang til beretningen. Desuden vil kommissionen i videst muligt omfang skulle udarbejde og offentliggøre en sammenfatning af sine konklusioner i uklassificeret form. Der vil under alle omstændigheder være fuld offentlighed om resultatet af kommissionens ansvarsvurderinger af de personer, der har været tjenestefritaget som følge af sagen.

## Dokument 12

Nyhed fra Forsvarsministeriet

Vilkår for tjenestefritagede medarbejdere, mens undersøgelse pågår

05-10-2020 - kl. 21:51

Der er indledt dialog med de fem medarbejdere, der er tjenestefritaget på baggrund af Tilsynet med Efterretningstjenesternes kritik. De tjenestefritagede medarbejdere tilbydes, mens sagen undersøges, at varetage stillinger, der ikke relaterer sig til efterretningstjenesten, men med uændrede løn- og ansættelsesvilkår.

Forsvarsministeriet har indledt en dialog med de fem medarbejdere, der er tjenestefritaget. Dialogen er indledt i forbindelse med, at justitsministeren har meldt ud, at regeringen vil nedsætte en særlig kommissionsundersøgelse i FE-sagen.

Så længe den uafhængige og uvildige undersøgelse pågår, kan de fem medarbejdere, der er tjenestefritaget, ikke varetage stillinger, der er relateret til Forsvarets Efterretningstjeneste. De fem tjenestefritagede medarbejdere tilbydes at varetage andre stillinger inden for staten på samme løn- og ansættelsesvilkår som de stillinger, de blev hjemsendt fra.

Som det fremgår af den pressemeddelelse, Justitsministeriet i dag har udsendt vedrørende den særlige undersøgelseskommission, vil kommissionen i videst mulige omfang skulle udarbejde og offentliggøre en sammenfatning af sine konklusioner i uklassificeret form, og der vil under alle omstændigheder være fuld offentlighed om resultatet af kommissionens ansvarsvurderinger af de personer, der har været tjenestefritaget som følge af sagen.

## Dokument 13

## Litteratur

### Kildesamlinger

#### The CIA and Chile: Anatomy of an Assassination

Chile Marks 50th Anniversary of Assassination of Chilean Commander-in-Chief, General René Schneider '60 Minutes' Posts Dramatic Exposé on Henry Kissinger's Role and Schneider Family Lawsuit Schneider's Murder: "a stain on the pages of contemporary history"

Washington, D.C., October 22, 2020 – Fifty years ago today, armed thugs intercepted and mortally wounded the Chilean army commander-in-chief, General René Schneider, as he drove to the Ministry of Defense in Santiago, Chile. The next day, CIA Director Richard Helms convened his top aides to review the covert coup operations that had led to the attack. "[I]t was agreed that ... a maximum effort has been achieved," and that "the station has done excellent job of guiding Chileans to point today where a military solution is at least an option for them," stated a SECRET cable of commendation transmitted that day to the CIA station in Chile. "COS [Chief of Station] ... and Station [deleted] are commended for accomplishing this under extremely difficult and delicate circumstances." Marking the 50th anniversary of the CIA-supported attack on General Schneider, the National Security Archive today is posting a collection of previously declassified records to commemorate what the U.S. State Department, unwitting of the CIA's role at the time, characterized as "a stain on the pages of contemporary history." The documents, according to Peter Kornbluh, who directs the Archive's Chile Documentation Project and is author of *The Pinochet File*, record "a sinister, cynical and shocking act of political terrorism." The records, he said, "provide a paper trail of evidence to the office door of former National Security Advisor Henry Kissinger who oversaw the CIA's coup plotting in Chile."

The Archive has also posted a CBS '60 Minutes' segment, "Schneider vs. Kissinger," that drew on the declassified documents to report on a "wrongful death" lawsuit filed in September 2001 by the Schneider family against Henry Kissinger for his role in the assassination. The '60 Minutes' broadcast aired on September 9, 2001, and has not been publicly accessible since then. In preparation for the 50th anniversary of the Schneider assassination, CBS News graciously posted the broadcast as a "60 Minutes Rewind" on October 21, 2020.

#### Che Guevara and the CIA in the Mountains of Bolivia

Argentine-born Revolutionary Executed 53 Years Ago

Declassified Records Describe Intense U.S. Tracking of Guevara's Movements, Initial Doubts about His Death, and Hopes that His Violent Demise Would Discourage Revolutionaries in Latin America

Washington, DC, October 9, 2020 – Fifty-three years ago, at 1:15 p.m. on October 9, 1967, Argentine-born revolutionary Ernesto "Che" Guevara was executed in the hills of Bolivia after being captured by a U.S.-trained Bolivian military battalion. A CIA operative, Felix Rodriguez, was present. U.S. officials had been tracking Guevara's whereabouts ever since he disappeared from public view in Cuba in 1965. The highest White House officials were intensely interested in confirming his death, then using it to undermine leftist revolutionary movements in Latin America, as a selection of

White House and CIA documents posted today by the National Security Archive describes.

President Lyndon Johnson himself received regular updates on Guevara's whereabouts, the record shows, reflecting continuing, deep concerns over Cuban-inspired revolutionary activity in the region. Today's posting features National Security Council memos, CIA field reports, and other documents that follow several strands of the story, from Guevara's ill-fated campaign in Bolivia, to La Paz's request for U.S. help in creating a "hunter-killer" team to "ferret out guerrillas," to reports of Che's last conversation and execution (provided by an undercover CIA officer at the scene), to the intensive efforts of the United States to mount a posthumous propaganda campaign based on Guevara's diary and other captured records. In a number of cases the documents have previously been released but are now available with fewer security redactions.

The materials are selections from the recently digitized documentary compilation, "CIA Covert Operations III: From Kennedy to Nixon, 1961-1974," part of the Digital National Security Archive series published by ProQuest. It is the third in an ongoing series edited by John Prados and focuses on CIA decision making and operations in the Caribbean, South America, Africa, Iraq, Indonesia, and elsewhere. The records relating to Cuba build on the previous work of the National Security Archive's Cuba Project, directed by Peter Kornbluh, which has produced many groundbreaking publications on Guevara, Fidel Castro, and U.S.-Cuba relations.

Chile and the United States: Declassified Documents Relating to the Military Coup, September 11, 1973. / : Peter Kornbluh. National Security Archive Electronic Briefing Book No. 8

¶ Washington, D.C. – September 11, 1998 marks the twenty-fifth anniversary of the military coup led by General Augusto Pinochet. The violent overthrow of the democratically-elected Popular Unity government of Salvador Allende changed the course of the country that Chilean poet Pablo Neruda described as "a long petal of sea, wine and snow"; because of CIA covert intervention in Chile, and the repressive character of General Pinochet's rule, the coup became the most notorious military takeover in the annals of Latin American history.

Revelations that President Richard Nixon had ordered the CIA to "make the economy scream" in Chile to "prevent Allende from coming to power or to unseat him," prompted a major scandal in the mid-1970s, and a major investigation by the U.S. Senate. Since the coup, however, few U.S. documents relating to Chile have been actually declassified -until recently. Through Freedom of Information Act requests, and other avenues of declassification, the National Security Archive has been able to compile a collection of declassified records that shed light on events in Chile between 1970 and 1976.

[Declassified](#): Internet wiretapping mixes "protected" and targeted messages, Info Age requires rethinking 4th Amendment limits and policies, National Security Agency told Bush administration : "Transition 2001" report released through FOIA, Highlights collection of declassified NSA documents Posted on Web by National Security Archive, GWU. National Security Archive Electronic Briefing Book No. 24. / :Edited by Jeffrey Richelson. The National Security Agency 2005.

Foreign Relations of the United States, 1945-1950, Emergence of the Intelligence Establishment./ : Editors: C. Thomas Thorne, Jr., David S. Patterson. United States Department of State. - Washington, D.C.: GPO, 1996.

Trump Continues U.S. Declassified Diplomacy with Argentina

Operation Condor Considered Expanding into United States and Europe, New Records Show: U.S. Embassy Reportedly Tried to Block Reports from Its Own Human Rights Officer. National Security Archive Electronic Briefing Book No. 588

¶ Washington D.C., April 27, 2017 – The Trump administration today released over 900 previously classified State Department records on human rights abuses in Argentina, providing important insights into the notorious Southern Cone multinational entity known as Operation Condor.

## Fremstillinger

Afviste ulovligheder: Nu trækkes flere ledende S-ministre ind i hemmelig spionsag : En kortlægning viser, at spionsagen, der i forrige uge eksploderede i pressen, trækker tråde tilbage til ledende S-ministre i Thorning-regeringen. For allerede i 2014 kom de første oplysninger frem om sagen, siger flere kilder i dag. Det rejser nu spørgsmålet om, hvad skiftende S-ministre svarede, da Folketinget ville have besked. / : Matias Seidelin, Jacob Haislund, Morten Pihl . Jyllands-Posten, 5. september 2020.

AIC – Propaganda- eller efterretningsorganisation? / : Iben Bjørnsson. Årsskrift for Arbejderbevægelsens Bibliotek & Arkiv, 2008, s. 30-37

Amerikaniseringen af den danske fagbevægelse. Marshallhjælp, kold krig og transatlantiske forbindelser 1945-1956. . / : Dino Knudsen. Museum Tusulanums Forlag 2012.

Anslag mod statens sikkerhed : Efterretningsager 1969-71. / : Torben Krogh..Rhodos, 1971.

Arbejderbevægelsens Informations Central. Socialdemokratiets kamp mod kommunismen 1944-1973. / :

Iben Bjørnsson:. Selskabet til Forskning i Arbejderbevægelsens Historie, 2012.

Pris for afhandling om Arbejderbevægelsens Informations-Central og socialdemokratisk anti-kommunisme Arbejderen Tirsdag, 27. januar, 2009.

¶ Arbejderhistorieprisen 2008 blev givet til en afhandling om "Arbejderbevægelsens Informations-Central. Socialdemokratisk anti-kommunisme under den kolde krig, 1944-73."

Arbejderhistorieprisen 2008 blev i fredags uddelt til Iben Bjørnsson for hendes magisterkonferensafhandling fra Københavns Universitet om 'Arbejderbevægelsens Informations-Central. Socialdemokratisk anti-kommunisme under den kolde krig, 1944-73'. Afhandlingen giver vægtig ny viden om AIC's (Arbejderbevægelsens Informations-Central) rolle under Den kolde Krig som bindeled mellem de danske fabriksgulve og Den kolde Krigs storpolitik, står der i den udsendte pressemeddelelse. Videre står der: 'Der har i de sidste 10 år været stor interesse for Arbejdernes Informations-Centrals aktiviteter under Den kolde Krig. Mange har ment, at AIC fungerede som en socialdemokratisk efterretningstjeneste med kontakter til de statslige efterretningstjenester.

AIC blev oprettet i 1944 af arbejderbevægelsen, som propaganda- og informationscentral. Opgaven var at opbygge et kontaktnet af socialdemokratiske tillidsmænd på arbejdspladserne, samt formidling af partiets politik. Under Den kolde Krig blev det anti-kommunistiske arbejde en af organisationens hovedopgaver, som Iben Bjørnsson giver et meget detaljeret billede af.

Hun konkluderer blandt andet, at AIC foretog en omfattende registrering af kommunistisk virksomhed, især på de danske arbejdspladser. Organisationen havde i 1940`erne og 50`erne et vist samarbejde med politiets og forsvarrets efterretningstjeneste, den amerikanske og britiske ambassade, og både danske og udenlandske anti-kommunistiske organisationer, men forfatteren har ikke kunnet dokumentere en direkte kontakt til de udenlandske efterretningstjenester CIA og MI6.



Iben Bjørnssons undersøgelse bygger både på et omfattende arkivmateriale fra danske, britiske og amerikanske arkiver og på interviews. Det er således den grundigste undersøgelse af AIC til dato.'

Bestemmelser for Den militære Sikkerhedstjeneste. / : Forsvarets Efterretningstjeneste. Afdelingen for Militær Sikkerhed, 2019.

Beyond Collusion: The UK Security Forces and the Murder of Patrick Finucane. / : Lawyers Committee for Human Rights, 2002.

¶ This report examines allegations of state involvement in the murder of Patrick Finucane, a prominent Belfast human rights lawyer who was murdered on February 12, 1989. In this report, we piece together the evidence of state involvement that has emerged gradually in the 13 years since Finucane was murdered. We also present new allegations of security force involvement in the killing and subsequent cover-ups. With this report, we hope to force the UK government, by the weight of evidence, to finally carry out a public inquiry into Patrick Finucane's murder.

[Black Budgets](#):: The U.S. Government's Secret Military and Intelligence Expenditures. / : Andrew J. Swab. Harvard Law School, 2019. Briefing Papers on Federal Budget Policy. ; Briefing Paper No. 72)

Bombe i FE-sag: Hjemsendte medarbejdere vender retur . / : Janus Østergaard Ekstra Bladet, 5. oktober 2020.

¶ De hjemsendte medarbejdere fra Forsvarets Efterretningstjeneste vender tilbage i arbejde efter krav fra de borgerlige partier.

Bramsen om FE: Min pligt at reagere. / : Ritzau. Information 24. september 2000.

Se også:

[Åbent samråd med forsvarsministeren om Forsvarets Efterretningstjeneste](#)

¶ Folketingets Forsvarsudvalg har kaldt forsvarsminister Trine Bramsen (S) i samråd om Forsvarets Efterretningstjeneste. Samrådet afholdes onsdag den 23. september 2020 kl. 13.45 i vær. 1-133 på Christiansborg

Udvalget har bl.a. spurgt ministeren om, hvad hun kan oplyse om den nylige rapport fra Tilsynet med Efterretningstjenesterne og den efterfølgende hjemsendelse af chefen for Forsvarets Efterretningstjeneste og flere andre medarbejdere. Udvalget har også spurgt ministeren, hvad hun mener om, at der ifølge DR har været et samarbejde mellem FE og NSA om tapping af data fra danske kabler.

Samrådsspørgsmålene er stillet efter ønske fra Eva Flyvholm (EL).

The Burglary: The Discovery of J. Edgar Hoover's Secret FBI. / : Betty Medsger. Alfred A. Knopf, 2014.

[Bush at War](#). / : Bob Woodward. Simon & Schuster, 2002.

[Bulk Collection](#): Systematic Government Access to Private-Sector Data. / : Fred H. Cate, James X. Dempsey. Oxford University Press, 2017

¶ This book is the culmination of nearly six years of research initiated by Fred Cate and Jim Dempsey to examine national practices and laws regarding systematic gov-

ernment access to personal information held by private-sector companies. Leading an effort sponsored by The Privacy Projects, they commissioned a series of country reports, asking national experts to uncover what they could about government demands on telecommunications providers and other private-sector companies to disclose bulk information about their customers. Their initial research found disturbing indications of systematic access in countries around the world. These data collection programs, often undertaken in the name of national security, were cloaked in secrecy and largely immune from oversight, posing serious threats to personal privacy. After the Snowden leaks confirmed these initial findings, the project morphed into something more ambitious: an effort to explore what should be the rules for government access to private-sector data, and how companies should respond to government demands for access. This book contains twelve updated country reports plus eleven analytic chapters that present descriptive and normative frameworks for assessing national surveillance laws, survey evolving international law and human rights principles applicable to government surveillance, and describe oversight mechanisms. It also explores the concept of accountability and the role of encryption in shaping the surveillance debate. Cate and Dempsey conclude by offering recommendations for both governments and industry.

[Cirkulære fra Statsministeriet](#) 17. december 2014 om sikkerhedsbeskyttelse af informationer af fælles interesse for landene i NATO eller EU, andre klassificerede informationer samt informationer af sikkerhedsmæssig beskyttelsesinteresse i øvrigt.

Claus Hjort Frederiksen bekræfter dansk samarbejde med NSA : Claus Hjort Frederiksen angriber forsvarsminister Trine Bramsen for at 'udbasunere' statshemmeligheder i FE-sagen, men bekræfter selv oplysningerne. Ekstra Bladet, 19. september 2020.

Claus Hjort Frederiksen har valgt at trække sig som formand for Folketingets kontroludvalg med efterretningstjenesterne. Ekstra Bladet, 26. august 2020.

Claus Hjort kan stå til fængsel efter interview : Redaktør for Olfi mener, at Claus Hjort Frederiksen (V) i voldsom grad har brudt sin tavshedspligt i FE-sag./ : Ritzau. Berlingske Tidende, 17. september 2020.

CRS: Covert Action: An Effective Instrument of U.S. Foreign Policy? / : Richard A. Best, Jr., 1996.

¶ For many years covert actions were often undertaken by the Central Intelligence Agency(CIA) without congressional approval or notification, but since the mid-1970s the executive branch has been required to provide increasingly detailed information to congressional intelligence committees on planned and ongoing covert actions.

[Covert Action](#): Church Committee Hearings, Vol. 7 . / : U.S. Senate Subcommittee on Intelligence and the Rights of Americans of the Select Committee on Intelligence (Church Committee), 1976.

CRS: Covert Action and Clandestine Activities of the Intelligence Community: Selected Definitions in Brief. / : Michael E. DeVine, 2019.

¶ In the 1970s, controversy over public disclosure of the CIA’s covert action programs in Southeast Asia and the agency’s domestic surveillance of the antiwar movement spurred Congress to become more involved in intelligence oversight. In 1974, the Hughes-Ryan amendment of the Foreign Assistance Act of 1961 (§32 of P.L. 93-559) provided the first statutory basis for notification to Congress and congressional oversight of covert action operations. Investigations in 1975 by two congressional select committees—in the Senate, chaired by Senator Frank Church, and in the House, chaired by Representative Otis Pike—provided the first formal effort to understand the scope of past intelligence activities. These committees became the model for a permanent oversight framework that could hold the IC accountable for spending appropriated funds ethically and legally and on programs and activities that supported identifiable national security objectives. In 1976, Congress established the Senate Select Committee on Intelligence (SSCI), followed by the House Permanent Select Committee on Intelligence (HPSCI) in 1977.

CRS: [Intelligence Community Spending: Trends and Issues](#). / : Michael E. DeVine, 2019.

¶ Total intelligence spending is usually understood as the combination of the National Intelligence Program (NIP), which supports strategic planning and policymaking, and the Military Intelligence Program (MIP), which supports military operational and tactical levels of planning and operations. There are 4 defense NIP programs, 8 nondefense NIP programs, and 10 MIP programs. Six U.S. intelligence community (IC) components have both MIP and NIP funding sources.

The Director of National Intelligence (DNI) and Under Secretary of Defense for Intelligence (USD(I)), respectively, manage the NIP and MIP separately under different authorities. A program is primarily NIP if it funds an activity that supports more than one department or agency, or provides a service of common concern for the IC. The NIP funds the Central Intelligence Agency (CIA) and the strategic-level intelligence activities associated with the National Security Agency (NSA), Defense Intelligence Agency (DIA), and National Geospatial-Intelligence Agency (NGA). It also funds Sensitive Compartmented Information (SCI) programs throughout the IC. A program is primarily MIP if it funds an activity that addresses tactical or operational-level requirements specific to the DOD. The DNI and USD(I) work together in a number of ways to facilitate the integration of NIP and MIP intelligence efforts.<sup>1</sup> Programs that support both national and tactical or operational military requirements may receive both NIP and MIP resources.

Funding associated with the 17 components of the IC is significant. In FY2019 alone, the aggregate amount of appropriations requested for these two programs is \$81.1 billion, including \$59.9 billion for the NIP and \$21.2 billion for the MIP. For FY2020 the aggregate amount requested for the NIP and MIP is \$85.75 billion—\$62.8 billion for the NIP and \$22.95 billion for the MIP—an increase of \$4.4 billion over what was requested the previous year.

In comparison with national defense spending, the proportion of intelligence-related spending has remained relatively constant over the past decade, representing slightly more than 11% of the total defense budget.

[Commission on the Intelligence Capabilities of the United States Regarding Weapons of Mass Destruction](#). United States Department of State. - Washington, D.C.: Federal Government of the United States., 2004.

Da Yankeerne kom til Danmark: Fra verdenskrig til kold krig : Den amerikanske efterretningstjeneste og Danmark 1943-1946. / : Peer Henrik Hansen. Lindhardt og Ringhof, 2008.

Danmark har samarbejdet med USA om aflytninger siden 1947. I 90erne kom Nyrup-regeringen under massivt pres på grund af aftalerne. Nu står Forsvarets Efterretningstjeneste midt i en historisk møgsag, der angiveligt rækker tilbage til en aftale med USA fra 1998.. / : Bo Elkjær. Information, 9. september 2020.

Danmark lyttede til vennerne. / : Jesper Knudsen. Information 18. september 1999.

¶ I årevis spionerede lyttestationen på Amager ikke blot mod Sovjet, men mod vennerne Frankrig, Portugal og Tyrkiet. Selv Vatikanet blev aflyttet, siger tidligere ansat til Information..

Danske agenter skal bo til leje i topsikret milliardbyggeri: »Det må gerne være et sejt sted at arbejde« : Danmarks militære efterretningstjeneste skal i fremtiden leje sig ind i bygninger, der er ejet af et pensionselskab. Det er afslører chefen for Forsvarets Efterretningstjeneste. Et brud med en lang tradition i Forsvaret, men »den bedste økonomiske løsning,« mener FE-chef Lars Findsen. / : Simon Kruse. Berlingske Tidende, 20. juli 2020

¶ Det nye hovedkvarter skal efter planen opføres ved Svanemøllens Kaserne i København.

Danske lytteamlæg hjælper USA til at føre atomkrig : mens regeringen overvejer en sigtelse for spionage, forklarer redaktøren af Forsvar, hvorfor han fortsætter angrebene på efterretningstjenesten, og hvordan en antenne i Hjørring og to kabler i Øresund øger angsten for en atomkrig. / : Alex Frank Larsen, interview med Søren Møller Christensen. Information, 28. februar 1981

Danske lytteposter mørkelagt efter 1969. Lyttepost med vokseværk. / : Bjørn Byman; Jesper Knudsen. Information, 9. oktober 1999.

¶ Forsvarets Centralradio blev etableret i al hemmelighed i 1948 som amerikansk lyttestation på dansk grund i strid med dansk lovgivning med en af dansk efterretnings-tjenestes legender, kommandør Mørch, som igangsætter.

[Deep black](#) : space espionage and national security / William E. Burrows. Random House, 1986.

The Defence of the Realm: The Authorized History of MI5. / : Christopher Andrew. Penguin UK, 2012.

Demokratiets vogtere : 50 års bestræbelser på kontrol med efterretningstjenesterne. / Preben Wilhjelm. Centrum, 1999.

Der er mange mulige tabere i sagen om Forsvarets Efterretningstjeneste : FE står anklaget for ulovligheder og vildledning af Tilsynet med Efterretningstjenesterne. Men det er langt fra kun FE, der risikerer at ende som tabere i sagen, der tilsyneladende handler om et samarbejde med den amerikanske efterretningstjeneste NSA. / : Sebastian Abrahamsen ; Sebastian Gjerding : Information, 29. august 2020.

Denmark part of NSA inner circle : Denmark is among the elite of nations collaborating with the US National Security Agency, enjoying privileges that only Anglo-Saxon nations trump. This new piece of information is part of an analysis carried out by The Guardian based on thousand of Snowden documents. This raises the question: what exactly do we provide in exchange? / : Henrik Moltke; Sebastian Gjerding. Information 4. november 2013

'Don't get yourselves caught': How the British state allowed its secret agents to commit crime. / : Ian Cobain. Middle East Eye 16 October 2020 11:51 UTC

Encyclopedia of Privacy. / : William G. Staples. Greenwood Press, 2006.

Et er jura at forstå, et andet land at føre : undersøgelse af en række spørgsmål vedrørende 2008-redegørelsen om de påståede hemmelige CIA-flyvninger over og i Grønland samt dansk bistand hertil. / : Morten Heiberg . Dansk Institut for Internationale Studier, 2012

Se også:

[Redegørelse vedrørende hemmelige CIA-flyvninger i Danmark, Grønland og Færøerne.](#) / : Den Tværministerielle Arbejdsgruppe for Udarbejdelse af Redegørelse vedrørende Hemmelige CIA-flyvninger i Danmark, Grønland og Færøerne, 2008.

¶I Danmark, Grønland og Færøerne har der navnlig siden midten af 2005 været fokus på for-lydenderne om CIA's anvendelse af civilt indregistrerede fly til hemmelige og ulovlige transporter af tilbageholdte personer til lande, hvor de risikerer at blive udsat for tortur. Den danske regering har konsekvent anført, at ingen danske myndigheder lå inde med oplysninger om CIA-overflyvninger af og mellemlandinger i Danmark, Grønland og Færøerne. Regeringen har endvidere oplyst, at man fra dansk side gentagne gange har taget sagen op med USA og klart markeret, at man ikke ønsker dansk, grønlandsk eller færøsk luftrum og lufthavne anvendt til flyvninger/mellemlandinger, der ikke er i overensstemmelse med folkeretten. Den 30. januar 2008 bragte DR1 et dokumentarprogram med titlen CIA's danske forbindelse".

Dokumentarprogrammet søgte at påvise, at en række specifikke amerikanske private flyselskaber var CIA-dækselskaber, samt at fly fra disse selskaber har fløjet gennem dansk/grønlandsk luftrum som led i CIA's fangeprogram, og i alt fald i ét tilfælde har mellemlandet i lufthavnen i Narsarsuaq i Grønland.

Og::

[Afslag på aktindsigt i CIA-arbejdsgruppens dokumenter mv.](#) Selvstændig myndighed og hensynet til rigets udenrigspolitiske interesser. / : Retsinformation, 2010.

Samt:

Dobbeltspil om CIA-fly styrker ønsket om selvstændig grønlandsk udenrigspolitik : At den danske regering talte med to tunger i sagen om de hemmelige CIA-fangetransporter, får tidligere landstyreformand Lars-Emil Johansen til at ønske, at Grønland snarest selv overtager ansvaret for udenrigspolitikken. / : Ulrik Dahlin. Information, 10. januar, 2011.

Encyclopedia of the Central Intelligence Agency. / : W. Thomas Smith Infobase Publishing, 2003.

FE moderniseret uden demokratisk indsigt : Forsvarets Efterretningstjeneste har været genstand for en omfattende omlægning siden Murens fald, siger Forsvarsministeriet. Folketingets kontroludvalg har systematisk været holdt uden for indflydelse. / : Charlotte Aagaard. Information, 7. september 2005.

FE-skandale omhandler tophemmeligt spionagesamarbejde med USA : Et samarbejde mellem FE og amerikanske NSA om elektronisk tapning af centrale kommunikationskabler ligger bag tilsynskritik./ : Niels Fastrup , Henrik Moltke, Trine Maria Ilsøe og Lisbeth Quass. DR Nyhederne, 27. august 2020.

[FE-skandalerne](#) – din sikkerhed og din lykke. / : Jan Øberg

Firmaets største bedrift: Den hemmelige krig mod de danske kommunister. / : Peer Henrik Hansen: Høst & Søn 2005.

Forhåndslagring i Norge? / : Barth, Magne (red.) Pax, 1980.

Foreløbig har Claus Hjort afsløret mere om FE end Trine Bramsen : En modfortælling breder sig: Den egentlige skandale er ikke FE's mulige ulovligheder, det er regeringens og tilsynets håndtering af sagen, hævder borgerlige politikere og anonyme kilder. Der er grund til at være skeptisk over for den udlægning. / : Lasse Skou Andersen, Sebastian Gjerding, Anton Geist. Information, 19. september 2020.

Forskning eller spionasje? Rapport om Straffesaken i Oslo Byrett i mai 1981. Institutt for fredsforskning, 1981.

Færøerne under den kolde krig : de militære installationer. / : Finsson Johansen, Sámal Tróndur: Løgmannsskrivstovan, 1999.

GAO Central Intelligence Agency: Observations on GAO Access to Information on CIA Programs and Activities, 2001

¶Oversight of the Central Intelligence Agency (CIA) generally comes from two select committees of Congress and the CIA's Inspector General. GAO has broad authority to evaluate CIA programs. In reality, however, GAO faces both legal and practical limitations on its ability to review these programs. For example, it has no access to some CIA "unvouchered" accounts and cannot compel its access to foreign intelligence and counterintelligence information. In addition, as a practical matter, GAO is limited by the CIA's level of cooperation, which has varied through the years. GAO has not actively audited the CIA since the early 1960s, when it discontinued such work because CIA was not providing it with enough access to information to allow GAO to do its job.

The issue has arisen since then from time to time as GAO's work has required some level of access to CIA programs and information. However, given a lack of requests from Congress for GAO to do specific work at the CIA and its limited resources, GAO made a decision not to pursue the issue further. Today, GAO's dealings with the CIA are mostly limited to information requests that relate either to governmentwide reviews or analyses of threats to U.S. national security on which the CIA might have some information. The CIA provides GAO with the requested information, provides the information with some restrictions, or does not provide the information at all. In general, GAO is most successful in obtaining CIA information when it requests threat assignments and when the CIA does not perceive GAO's audits as oversight of its activities.

Gåden om Echelon. / : Bo Elkjær ; Kenan Seeberg. Borgen, 2002.

De Hemmelige Tjenester : PET og FE gennem 40 år. En oversigt. / : Erik Jensen. Demos nyhedsbrev, nr. 49/50/51, 1998.

Hemmeligheder og overraskelser forud for hjemsendelse af FE's topledelse : Hjemsendelsen af FE's topledelse skete i hast. Regeringstoppen frygtede ifølge Politikens oplysninger blandt andet, at topcheferne kunne nå at genere en undersøgelse af spionsagen. Men hvor meget vidste forsvarsminister Trine Bramsen? Sagen trækker også tråde til 10 forsvarsministres mulige ansvar. / : Jacob Svendsen. Politiken 5. september 2020.

Den Hemmelige Tjeneste. / : Søren Steen Jespersen, Miki Mistrati. Lindhardt og Ringhof, 2017.

¶ Den 1. og 3. marts 1998 sendte TV2 to dokumentarprogrammer om Politiets Efterretningstjeneste. Programmerne afslørede, at PET havde infiltreret lovlige politiske organisationer og aflyttet offentlige debatmøder. For første gang i danmarkshistorien fortalte tidligere agenter og meddelere om deres arbejde for PET.

I denne bog beskriver de to journalister bag TV2-programmerne hele sagen om PET.

Hidtil ukendte dokumenter: Forsvarsministeriet har været tæt involveret i undersøgelse af FE : Forsvarsminister Trine Bramsen (S) har hidtil afvist at fortælle om centrale dele af sin rolle i undersøgelsen af Forsvarets Efterretningstjeneste. Nu viser dokumenter, at ministeriet har været involveret hele vejen igennem. Ministeren har et forklaringsproblem, siger Venstre. Berlingske Tidende, 22. september 2020.

Historisk skandale i Forsvarets Efterretningstjeneste: »Det er ekstremt alvorligt« : Løgn, hemmeligholdelse og ulovlig indsamling af data. Forsvarets Efterretningstjeneste er under hård beskyldning. Hvis der er hold i anklagerne, kan det vise sig at være en historisk omfattende skandale. FE-medarbejderne har ikke fortjent at blive mistænkeliggjort, mener den hjemsendte chef for tjenesten, Lars Findsen. / : Sebastian Abrahamsen ; Sebastian Gjerding : Information, 25. august 2020.

I Danmark er det hemmeligt: Men aflytning af kabler har været til åben debat og folkeafstemning i vores nærmeste allierede lande : Afsløringerne af kabelaflytning og udveksling med den amerikanske spiontjeneste kan bringe samarbejdet med USA i fare, mener kritikere. Men i vores nabolande har metoderne længe været til åben de-

bat og endda til folkeafstemning./ : Jakob Sorgenfri Kjær; Sebastian Stryhn Kjeldtoft. Politiken, 30. september 2020.

How governments and media deliberately lied to you about Syria  
TFF PressInfo # 598 Lund, Sweden - October 28, 2020

¶ The Western regime change attempt that broke out in violence spring 2011-2012 and allied with lots of terrorist groups has failed. The underlying conflict with the West was, of course much older. And totally ignored by the media. The turning point of the violence was the fall of Eastern Aleppo in December 2016...

Hvorfor gik Danmark i krig? Irak og tværgående analyser bind 3. / : Rasmus Mariager og Anders Wivel (red.). Københavns Universitet, 2019.

Hvorfor gik Danmark i krig? bind 4: Bilag

¶ 73. Notat, Forsvarets Efterretningstjeneste, "Notat om FE's vurdering af irakiske masseødelæggelsesvåben forud for krigen i 2003", 22. januar 2009, FE.  
Notat af 22. januar 2009 udarbejdet af Forsvarets Efterretningstjeneste, hvor efterretningstjenesten evaluerer sine vurderinger om Iraks masseødelæggelsesvåben i tiden frem til Irakkrisen 2003

I demokratiets grænseland.. / : Flemming: Sørensen. SP Forlag, 1987.

I nationens tjeneste : Frank Grevil - majoren, der fik nok.  
/ : Charlotte Aagaard. Informations forlag, 2005.

¶ Frank Grevil gik til offentligheden med fortroligt stemplede dokumenter fra Forsvarets Efterretningstjeneste. Dokumenterne viste, at FE var væsentlig mere forsigtig i sin vurdering af Iraks masseødelæggelsesvåben, end den danske regering tog FE til indtægt for.

I offentlighedens tjeneste. / : Edward Snowden . Information, 2019.

Iraq War documents leak, [Wikipedia](#), 2020

Journalism in an Age of Terror: Covering and Uncovering the Secret State. / : John Lloyd. Bloomsbury Publishing, 2016.

The Judge Said »20 Years«. : the story of a conscientious objector in World War I. / : Julius Eichel ; foreword by Jim Peck. Yonkers, N.Y. : A M P & R, 1981.

Jurister kritiserer Grevil-dom : Frifindelsen af Berlingske Tidende sætter et stort spørgsmålstegn ved domfældelsen af tidligere FE-officer Frank Grevil, mener jurist. / : Charlotte Aagaard. Information, 5. december 2006

Kejsergadesagen - undersøgelse af danske omnibusavisers mediering af en politisk skandale i 1969 / : Mikkel Elbek Linnet. Roskilde Universitetscenter, Institut for Kultur og Identitet samt Institut for Kommunikation, Virksomhed og Informationsteknologier. 2006.



[Killing Hope](#): U.S. Military and C.I.A. Interventions since World War II. / : William Blum. Zed Books, 2003.

Kold krig i Højesteret: Om Jørgen Dragsdahl, Bent Jensen og KGB : / : René Offersen. Forlaget Vandkunsten, 2017.

[Den Kolde Krigs anlæg](#). / : Peer Henrik Hansen, Thomas Tram Pedersen og Morten Stenak. Kulturstyrelsen 2013.

Krigen før krigen : Wollweber-organisationen og skibssabotagerne : fra den spanske borgerkrig til besættelsen af Danmark. / : Erik Nørgaard. Bogan, 1986

Kriminalisering af påvirkningsvirksomhed – kritik af lovforslag L 95. / : Jørn Vestergaard, Retsudvalget 2018-19L. 95 Bilag 10

Kære Knud. / : Informations Webredaktion 13. oktober 1998.

Kære statsminister: Løgnen om krigen i Irak. / : Bo Elkjær Politikens forlag, 2011.

¶ Forfalskede og fortiede beviser, stjålne dokumenter og én stor løgn. Velkommen til grundlaget for Danmarks deltagelse i Irak krigen. Siden krigen begyndelse i marts 2003, forsøgte Bo Elkjær at få et interview med statsminister Anders Fogh Rasmussen om regeringens grundlag for at støtte krigen i Irak. Fra august 2005 henvendte forfatteren sig dagligt til Statsministeriet, og først i august 2007 indvilligede statsministeren endelig i at stille op til interview. Bogen Kære statsminister! – løgnen om krigen i Irak dokumenterer, hvordan statsminister Anders Fogh Rasmussen og udenrigsminister Per Stig Møller bevidst opbyggede et fuldstændigt falsk billede af Iraks masseødelæggelsesvåben som trussel mod verdenssamfundet, og hvordan de dækkede sig ind, efterhånden som sandheden om de manglende våben kom for dagens lys. Bogen rummer en systematisk gennemgang af, hvordan Bush, Blair og Fogh i 2003 trak verden ud i krig mod Irak på et grundlag af fortællinger, løgne, forfalskede dokumenter og oplysninger fra tortur af krigsfanger. Bogen bygger på utallige interviews med kilder i ind- og udland og omfattende mængder af skriftlig dokumentation, herunder mere end 10.000 sider dokumenter vedrørende Irak, som forfatteren har fået udleveret gennem flere års anmodninger om aktindsigt. Om forfatteren: Bo Elkjær, født 1966, er journalist, ansat på Ekstra Bladet. I 2003 skrev han Ekstra Bladets hvidbog ”Løgnen om krigen – krigen om løgnen” om regeringens grundlag for at erklære Irak krig. For denne hvidbog fik Bo Elkjær, sammen med to journalister fra Dagbladet Information, Dansk Journalistforbunds hædersbevisning, Cavlingprisen 2003.

[L 53 Forslag til lov om undersøgelse af visse forhold vedrørende Forsvarets Efterretningstjeneste](#). / : Fremsat den 8. oktober 2020 af justitsministeren (Nick Hækkerup)

§ 22. Undersøgelseskommissionen afgiver en beretning om resultatet af sin undersøgelse til justitsministeren. Undersøgelseskommissionen udarbejder og offentliggør desuden i videst muligt omfang en sammenfatning af sine konklusioner i en form, som ikke indeholder oplysninger, der vil kunne skade forholdet til fremmede magter, statens sikkerhed eller tredjemand.

Leaked docs expose massive Syria propaganda operation by Western government contractors and media. / : Ben Norton. The Transnational October 26, 2020

¶ Western government-funded intelligence cutouts trained Syrian opposition leaders, planted stories in media outlets from BBC to Al Jazeera, and ran a cadre of journalists. A trove of leaked documents exposes the propaganda network.

Originally published on The Grayzone, September 23rd, 2020

Update (September 29, 2020): A few days after this article was published, the authenticity of these leaked materials was indirectly confirmed by the British government, which reported that hundreds of Foreign Office documents detailing its Syria propaganda operations were hacked in an alleged cyber attack.

Leaked documents show how UK government contractors developed an advanced infrastructure of propaganda to stimulate support in the West for Syria's political and armed opposition...

Leder: Benspænd. Ekstra Bladet, 7. september 2020.

¶ SOM Ekstra Bladet kunne afsløre i weekenden, har Justitsministeriet spændt ben for kontrollen med Danmarks spiontjenester....

Tilsynet står i øvrigt i S-regeringens finanslovsforslag til at få beskåret sit budget.

Leder: Det er ikke kun FE, der har svigtet. Information, 26. august 2020.

Leder: Kulegrav både FE, PET og ministeriet. Arbejderen, 27. august 2020.

¶ Ligene vælter ud af skabene i efterretningstjenesterne – ikke mindst i Forsvarets Efterretningstjeneste (FE) som nu kritiseres af Tilsynet med Efterretningstjenesterne (TET) for på en række områder at have arbejdet i modstrid med lovgivningen i årevis.

Leder: Operation Røgslør. Ekstra Bladet, 25 september 2020.

¶ Blå blok forsøger at lægge røgslør over, hvad sagen om de hjemsendte topchefer i Forsvarets Efterretningstjeneste (FE) reelt handler om.

Leder: Partnerskab med NSA. Information, 19. juni 2014.

Leder: Vi kan ikke bare overvåge os ud af terrorfaren. Information, 7. november 2020.

Loran-C and Omega: A Study of the Military Importance of Radio Navigation Aids. / : Owen Wilkes, Nils Petter Gleditsch, Ingvar Botnen. Norwegian University Press, 1987.

¶ Historically-oriented studies of the arms race tend to focus on major weapons and ignore the associated subsystems. In this book, the authors consider one subsystem – the navigation instruments and land-based transmitters – of the submarine-launched ballistic missile (SLBM) system. Paying particular attention to the Loran-C and Omega navigational units, the authors are able to draw conclusions on the accuracy of submarine-launched missiles and the reliability of America's sea-based nuclear deterrent.

Loran C og Omega: Innstilling fra Utvalget til undersøkelse av saken om etablering av Loran C og Omega-stasjoner i Norge. Pax, 1977.

Lund-rapporten: «Dokument nr. 15 (1995–96) – Rapport til Stortinget fra kommisjonen som ble nedsatt av Stortinget for å granske påstander om ulovlig overvåking av norske borgere»

Lyttere og lurere: 22 artikler om politi, militær og etterretningsvesen. / : Hans Scherfig. Lindhardt og Ringhof, 2017.

Manden uden ansigt : En mesterspions selvbiografi. / : Markus Wolf. Rosinante, 1998.

Masseovervågning for dummes: Sådan fungerer et fiberkabeltap : FE-sagen kredser om tap af fiberkabler – rygraden i internettets infrastruktur. Information giver her et indblik i den kontroversielle overvågningsmetode, der giver efterretningstjenester adgang til enorme mængder elektronisk kommunikation/ : Lasse Skou Andersen, Sebastian Gjerding Information, 23. september 2020

[Maximator](#): European signals intelligence cooperation, from a Dutch perspective. / : Bart Jacobs Intelligence and National Security 2020, Vol. 35, No. 5, 659-668.

¶ This article is first to report on the secret European five-partner sigint alliance Maximator that started in the late 1970s. It discloses the name Maximator and provides documentary evidence. The five members of this European alliance are Denmark Sweden, Germany, the Netherlands, and France. The cooperation involves both signals analysis and crypto analysis. The Maximator alliance has remained secret for almost fifty years, in contrast to its Anglo-Saxon Five-Eyes counterpart. The existence of this European sigint alliance gives a novel perspective on western sigint collaborations in the late twentieth century. The article explains and illustrates, with relatively much attention for the cryptographic details, how the five Maximator participants strengthened their effectiveness via the information about rigged cryptographic devices that its German partner provided, via the joint U.S.-German ownership and control of the Swiss producer Crypto AG of cryptographic devices.

Se også:

Tre spioner gik i 1976 ind på en bar. Siden har Danmark været en del af et hemmeligt efterretningsnetværk

¶ Danmark har i mere end fire årtier deltaget i et nordvesteuropæisk spionnetværk, som har været hemmeligt indtil nu. Navnet er Maximator, og netværket er stadig aktivt i dag. Det kan være en nøgle til at forstå Forsvarets Efterretningstjenestes rolle på den internationale scene og den verserende sag om udlevering af store mængder data til amerikanske NSA. Berlingske Tidende, 22. september 2020.

Med rent uppsåt: memoarer. / : Peter Bratt, Bonnier, 2007.

¶ Med avslöjandet av IB, som fick rikets herrar, med Olof Palme i spetsen, att gå till attack och rättsväsendet att skicka honom i fängelse, skrev Peter Bratt in sig i den svenska samtidshistorien. Hans samhällskritiska engagemang kom också under de många åren på Dagens Nyheter att präglade hans journalistik.

Med på en lytter. / : Søren Plum. Information, 28. december 1998

Medie: Medarbejder advarede FE-ledelsen flere gange : Chefer i FE blev ifølge kilder personligt advaret om, at oplysninger om danske statsborgere gik videre til den amerikanske efterretningstjeneste NSA. Ekstra Bladet, 6. august 2020.

¶ Det har længe været kendt, at FE samarbejder med NSA om indhentning og udveksling af oplysninger. Men det nye samarbejde, som medarbejderen advarede om mulige ulovligheder ved, er af nyere dato.

Medie: Spionchef og ledelseschef i FE sendt hjem efter kritik : Ud over FE-chef Lars Findsen er spionchef og ledelseschef blevet hjemsendt efter tilsynskritik, erfarer DR. Ekstra Bladet 26. august 2020.

Merkel compared NSA to Stasi in heated encounter with Obama : German chancellor furious after revelations US intelligence agency listened in on her personal mobile phone. / : Ian Traynor, Paul Lewis Guardian, 17. December 2013.

Minister tavs om hemmelighedsfuld undersøgelseskommission : Justitsministeren afviste – først på et samråd og kort efter i folketingssalen – at svare på, hvad den undersøgelseskommission, der skal kortlægge skandalen i Forsvarets Efterretningstjeneste, skal undersøge og ikke skal undersøge. / : Arbejderen, 27. oktober 2020.

Mistanke om vildledning i spionsag breder sig: To tidligere medlemmer af Folketingets kontroludvalg med efterretningstjenesterne er alvorligt bekymrede for, at udvalget er blevet vildledt i FE-sagen. / : Morten Pihl, Jacob Haislund, Matias Seidelin. Jyllands-Posten, 26 september 2020.

¶ Sagen om Forsvarets Efterretningstjenestes, FE, samarbejde med den amerikanske efterretningstjeneste NSA om tapping af danske fiberkabler tages til et højere niveau. Pernille Skipper (EL) og Christina Egelund, som i den forrige folketingsperiode var medlemmer af Folketingets kontroludvalg med efterretningstjenesterne for hhv. Enhedslisten og Liberal Alliance, udtrykker nu alvorlig bekymring for, at FE og/eller tidligere forsvarsminister Claus Hjort Frederiksen (V) har vildledt det parlamentariske kontrolorgan.

My Life Unmasking British Eavesdroppers. / : Duncan Campbell. The Intercept, August 3 2015.

¶ Duncan Campbell spent 30 years — and risked his freedom — uncovering the secrets of U.S. and British eavesdropping, including the existence of ECHELON, one of the biggest spy scandals of the Cold War. Now, thanks to Edward Snowden, he has proof of ECHELON's existence.

NSA surveillance exposed by Snowden was illegal. / : Raphael Satter. September 04, 2020 "Information Clearing House"

¶ Seven years after former National Security Agency contractor Edward Snowden blew the whistle on the mass surveillance of Americans' telephone records, an appeals court has found the program was unlawful – and that the U.S. intelligence leaders who publicly defended it were not telling the truth.

In a ruling handed down on Wednesday, the U.S. Court of Appeals for the Ninth Circuit said the warrantless telephone dragnet that secretly collected millions of Americans' telephone records violated the Foreign Intelligence Surveillance Act and may well have been unconstitutional.

NSA 'third party' partners tap the Internet backbone in global surveillance program : 'Third parties' give NSA access to international fiber-optic cables, sharing massive amounts of phone and Internet data, new Snowden documents show. Germany and, by all accounts, Denmark, are among the partners in the NSA mass surveillance program codenamed RAMPART-A. / : Anton Geist et al. Information, 19. juni 2014.

Ny afsløring: FE masseindsamler oplysninger om danskere gennem avanceret spionsystem . NSA hjalp Forsvarets Efterretningstjeneste med at bygge datacenter på Amager til at huse nyt, tophemmeligt spionsystem, erfarer DR Nyheder.. / : Niels Fastrup , Lisbeth Quass, Henrik Moltke, Mads Korsager Nielsen og Lasse Lindegaard. DR Nyhederne, 24. september 2020

¶ Forsvarets Efterretningstjeneste (FE) indsamler målrettet oplysninger om danskere. Sådan lyder en af de opsigtsvækkende konklusioner i den fire bind lange og dybt fortrolige redegørelse, som Danmarks spiontilsyn, Tilsynet med Efterretningstjenesterne, for nylig afleverede til forsvarsminister Trine Bramsen (S).

Når man samarbejder med NSA om masseovervågning, er det langt fra risikofrit : Den amerikanske efterretningstjeneste NSA holder sig ikke tilbage fra at indhente oplysninger om borgere og virksomheder i lande, hvis tjenester den samarbejder med om at tappe fiberkabler. Det viser både interne NSA-dokumenter og en [tysk undersøgelse](#). Et åbent spørgsmål er nu, hvor langt Forsvarets Efterretningstjeneste har tilladt amerikanerne at gå. / : Sebastian Gjerding; Anton Geist. Information, 12. september 2020.

Obersten og kommandøren : efterretningstjeneste, sikkerhedspolitik og Socialdemokrati 1945-1955. / : Wilhelm Christmas-Møller. Gyldendal, 1999.

¶ Om den militære efterretningstjenestes historie i de første 10 år efter befrielsen med tråde til tiden før og efter, om dens uden- og indenlandske operationer og om dens politiske forbindelser til ledende socialdemokrater og forhenværende modstandsfolk.

Offentligheden får aldrig at vide, hvad FE-kommissionen skal undersøge: Regeringen lægger nu op til, at det end ikke må blive offentligt kendt, hvad den kommende undersøgelseskommission i FE-sagen rent faktisk skal undersøge. Heller ikke Folketinget får kommissoriet for undersøgelsen at se. / : Steffen Mcgheie, Jens Anton Bjørnager. Berlingske Tidende, 10. oktober 2020,

Også Danmark havde hemmelig hær : Politikere og efterretningsfolk afviser forbindelse mellem organisationen Absalon og det hemmelige CIA-netværk Gladio. Men Absalon-medlem siger: »Vi var glade i Danmark.« . / : Iver Høj. Berlingske Tidende 25. november.1990.

Onkel Sams kaniner : teknisk etterretning i Norge . / : Owen Wilkes & Nils Petter Gleditsch. Pax, 1981.

Operation Hurricane – Efterretningsvirksomhed før og nu,. Lars R. Møller. Høst & Søn 2000.

"Operation Kastanje". / : Jakob Andersen og Søren Jakobsen. Ekstra Bladets forlag, 1978

Overvåget : en insiderberetning om Edward Snowden, NSA og den amerikanske overvågningsstat. / : Glenn Greenwald. Informations forlag, 2015.

¶ I maj 2013 rejser journalisten Glenn Greenwald til Hongkong for at møde en anonym kilde, som hævder at ligge inde med beviser for, at USA's efterretningstjeneste NSA ulovligt har masseovervåget egne og andre landes borgere. Kilden viser sig at være den 29-årige tidligere NSA sikkerhedsekspert Edward Snowden, som har forladt sit job, sin kæreste og sit hjem og forskanset sig på et hotelværelse, uden nogen vej tilbage. Edward Snowden betror Greenwald sit enorme arkiv af tophemmelige dokumenter, som han ønsker offentliggjort for at afsløre USA's systematiske overvågning og ikke mindst for at starte en principiel debat om national sikkerhed og privatlivets fred.

[Oversight of United States covert operations.](#) / : Wikipedia, 2020.

Partiformand vil bryde tavshedsløfte: "Norge koblet til USAs atom-strategi bag ryggen på Stortinget" : USA's atom-ubåde opererede i norske fjorde i over 10 år; Åbner norsk basepolitik for USAs a-raket-ubåde i de norske fjorde? / : Ole Kromann. Information, 23. juli 1977.

Et pengeskab på Kastellet har i årtier gemt på et dybt fortroligt dokument. Nu er hemmeligheden brudt : I et pengeskab hos Forsvarets Efterretningstjeneste på Kastellet i København ligger det eneste eksemplar af den aftale mellem USA og Danmark, der tillader amerikansk adgang til at tappe danske kabler. Og det eneste eksemplar af det stykke papir, hvor skiftende forsvarsministre bliver bedt om at skrive under på, at de kender hemmeligheden. I 25 år er det lykkedes at holde tæt – men så ville Trine Bramsen (S) rydde op. Berlingske Tidende, 17. september 2020.

Pentagon rapporten : som offentliggjort af The New York Times. / : udvalgt og kommenteret af Neil Sheehan ... et al. Samleren, 1971.

¶ De hemmelige dokumenter om USAs krig i Vietnam i dansk udgave..

PET-chef: Vi smed CIA ud af Danmark : Danmark udviste amerikanske CIA-ansatte, fordi de ulovligt aflyttede Nordkoreas ambassade i København. / : Ritzau. Ekstra Bladet, 11. august, 2012.

[PET's sletning af politiske sager i 1990erne](#) - spændt ud mellem samfundsbeskyttelse, persondatabeskyttelse og historisk værdi.. / : Linda Nielsen. Københavns Universitet. Det juridiske Fakultet, 2013

Pine Gap : Australia and the US geostationary signals intelligence satellite program. / : Desmond Ball. - Sydney : Allen & Unwin, 1988.

Se også:

[Fifty years on, Pine Gap should reform to better serve Australia.](#) / : Richard Tanter  
The Conversation UK. December 9, 2016.

[A Point in Time: The Corona Story.](#) / : National Security Council. Central Intelligence Agency.

¶ This film concerns the Corona program that produced the world's first photo-reconnaissance (spy) satellites. The film was produced by the Central Intelligence Agency (CIA) and premiered at the "Piercing the Curtain" conference in May of 1995. The film provides an in-depth examination about how and why the Corona program was created, as well as a detailed technological account of how the satellite was built, and its specific operations and capabilities. The film includes footage of Richard Helms, who was the director of the CIA from 1966-1973, as he addressed a press conference about the Corona mission.

Politiet 1938-47. Bekæmpelsen af spionage, sabotage og nedbrydende virksomhed . / : Henrik Stevnsborg. Lindhardt og Ringhof, 2020.

¶ "Den 12. april 1940, tre dage efter tyskernes besættelse af Danmark, aftaltes mellem besætter og besat, at behandlingen af sager om spionage, sabotage og 'Zersetzung' skulle ske ved det danske politi i samarbejde med besættelsesmagtens militære efterretningsvæsen. Det tyske 'Zersetzung' blev på dansk oversat til 'nedbrydende virksomhed'. Den foreliggende bog handler om samarbejdet på det politimæssige område, et samarbejde, som fra dansk side varetoges af Statsadvokaten for København og senere af Statsadvokaten for særlige Anliggender, og som vedvarede, indtil den danske regering ophørte med at fungere den 29. august 1943."

[Plan of Attack](#). / : Bob Woodward. Simon & Schuster, 2004

Politik, historie og jura. Politisk overvågning i Danmark og Skandinavien under Den Kolde Krig. / : Rasmus Mariager (red.). Museum Tusulanums Forlag, 2012.

[The puzzle palace](#) : a report on America's most secret agency. / : James Bamford.. Penguin Books, 1983.

¶ In this remarkable tour de force of investigative reporting, James Bamford exposes the inner workings of America's largest, most secretive, and arguably most intrusive intelligence agency. The NSA has long eluded public scrutiny, but The Puzzle Palace penetrates its vast network of power and unmasks the people who control it, often with shocking disregard for the law. With detailed information on the NSA's secret role in the Korean Airlines disaster, Iran-Contra, the first Gulf War, and other major world events of the 80s and 90s, this is a brilliant account of the use and abuse of technological espionage.

På skansen : dansk forsvarspolitik fra murens fald til Kosovo./ : Hans Hækkerup. Lindhardt og Ringhof, 2002.

[Rapport](#): Fogh-regeringen tilbageholdt centrale oplysninger før Irak-krigen. / : Kristine Korsgaard, Andreas Arp og Niels Frederik Rickers. Altinget 5. februar 2019.

¶ Omtale af: Uvildig udredning af det historiske forløb i forbindelse med Danmarks militære engagement i Kosovo, Irak og Afghanistan

[Rapport i anledning af undersøgelsen ved auditor af visse forhold vedrørende Forsvarets Efterretningstjeneste og Militærnægterforeningen mv. i perioden 1970-1978](#). / : Afgivet den 16. august 1999 til Forsvarsministeriet af vicegeneralauditør Niels Christiansen. Anden kommenteret udgave ved Det danske Fredsakademi 2009

[Report of the Office of the Secretary of Defense Vietnam Task Force](#), 2011

¶ A 1996 article in The New York Times said that the Pentagon Papers had demonstrated, among other things, that the Johnson Administration had "systematically lied, not only to the public but also to Congress." The Pentagon Papers revealed that the U.S. had secretly enlarged the scope of its actions in the Vietnam War with the bombings of nearby Cambodia and Laos, coastal raids on North Vietnam, and Marine Corps attacks.

Report on the existence of a global system for the interception of private and commercial communications (ECHELON interception system) (2001/2098(INI))

Part 1: Motion for a resolution. Explanatory statement Temporary Committee on the ECHELON Interception System Rapporteur: Gerhard Schmid. European Parliament, 2001.

Review of Intelligence on Weapons of Mass Destruction: Report of a Committee of Privy Counsellors. / : Chairman: The Rt Hon The Lord Butler. - London: The Stationery Office, 2004.

Satellittkrigen. Norges militarisering av polområdene og verdensrommet. / : Bård Wormdal.. Pax 2011.

Scandinavia, Sigint and the Cold War : Intelligence and National Security,. / : Alf R. Jacobsen. Routledge, 2001.

Secrets of Signals Intelligence During the Cold War: From Cold War to Globalization. / : Matthew M. Aid, Cees Wiebes. Routledge, 2013.

The Shadow Factory: The Ultra-secret NSA from 9/11 to the Eavesdropping on America. / : James Bamford. Anchor Books, 2009.

¶ Journalist Bamford exposed the existence of the top-secret National Security Agency in The Puzzle Palace and continued to probe into its workings in his follow-up Body of Secrets. Now Bamford discloses inside, often shocking information about the transformation of the NSA in the aftermath of the terrorist attacks of 2001. He shows how the NSA's failure to detect the presence of two of the 9/11 hijackers inside the United States led the NSA to abandon its long-held policy of spying only on enemies outside the country. Instead, after 9/11 it turned its almost limitless ability to listen in on friend and foe alike over to the Bush Administration to use as a weapon in the war on terror. Bamford details how the agency has conducted domestic surveillance without court approval, and he frames it in the context of the NSA's ongoing hunt for information about today's elusive enemies

S.O.S. U.S. Andøya: ikkevoldsaksen og amerikansk antiubåtkrigføring. Folkereisning mot krig. 1986.

Spion for Danmark : den virkelige historie bag to "uheldige turisters" rejse i Polen. / : Arenalund og Jan Jørgensen. Tiderne Skifter, 1989.



¶ Om to danskeres mislykkede spiontur i 1987 til Polen, der endte med deres anholdelse. Endvidere om Forsvarets Efterretningstjenestes rolle i sagen samt om de politiske konsekvenser, sagen fik.

Spionbasen : Den ukjente historien om CIA og NSA i Norge / : Bård Wormdal. Pax 2015.

Spin, lækager, kinesere og russere: Ekspertter afviser kritik af regeringen i spionsagen : I den seneste uge er sagen om Forsvarets Efterretningstjeneste, FE, igen eksploderet. Først handlede den om FE's mulige lovbrud. Men den seneste uge er diskussionen skiftet til at handle om forsvarsminister Trine Bramsens håndtering af sagen. Men hvad er egentlig op og ned i sagen? / : Morten Pihl, Matias Seidelin, Jesper Kongstad, Jacob Haislund Marchen Neel Gjertsen.. Jyllands-Posten 20. september 2020

Spionbasen: den ukjente historien om CIA og NSA i Norge. / : Bård Wormdal.. Pax, 2015.

¶ Den norske militære etterretningstjenesten har i over 60 år hatt et formelt direkte samarbeid med NSA og CIA, utenom NATO, og med offentligheten holdt på god avstand. Denne boka er den første uavhengige gjennomgangen av dette hemmelige samarbeidet, som blant annet har resultert i store lyttestasjoner og radaranlegg i Nord-Norge, særlig nær grensen mot Russland. Hvor verdifulle er de militære installasjonene for å forsvare Norge? I hvor stor grad tjener virksomheten norske og amerikanske interesser, og i hvor stor grad er den under demokratisk, norsk kontroll? Denne boka forteller historiene om etterretningsstasjonene, om mer eller mindre vellykket hemmelighold, om den militære nytten av installasjonene og om lokalsamfunnene som lever rundt dem. En rekke tidligere tjenestemenn i den norske militære etterretningstjenesten står fram med sin historie. Slik får vi for eksempel for første gang innblikk i livet på innsiden av satellittstasjonen på Fauske. Det er en spektakulær del av den nære norske historien som avdekkes, og en side av dagens Norge som de færreste kjenner.

De sprængte sind : Hemmelige forsøg med LSD. / : Alex Frank Larsen.. Informations forlag, 1985.

¶ Om danske lægers brug af LSD på psykiatriske patienter i begyndelsen af 1960'erne, samt om CIA's eksperimenter i 1950'erne.

[State of Denial](#): Bush at War, Part III. / : Bob Woodward. Simon & Schuster, 2005.

Statens hemmelige aftale. / : Hans Mortensen. Weekendavisen, 4. september 2020.

¶ I slutningen af 1990'erne opdagede Forsvarets Efterretningstjeneste (FE) noget, der i deres verden var en guldmine. Flere kabler med international datatrafik krydsede hinanden et sted i København. Ledelsen af FE kontaktede det private selskab, der var operatør på forbindelserne, der indeholdt telefonsamtaler, e-mail og sms'er fra og til for eksempel Kina og Rusland. Det resulterede i en tophemmelig aftale, der gav FE adgang til at tappe informationer fra forbindelsen og senere bearbejde dem i tjenestens hovedkvarter, Sandagergård på Amager.

A suitable piece of real estate: American installations in Australia. / : Desmond Ball.

- Sydney : Hale & Iremonger, 1980.

Surveillance of peace movements in Denmark during the Cold War. / : Rasmus Mariager. *Journal of Intelligence History*, 2013 12:1, 60-75,

[The Surveillance-Industrial Complex](#): How the American Government Is Conscripting Businesses and Individuals in the Construction of a Surveillance Society. / : Jay Stanley. The American Civil Liberties Union, 2004.

"These Strange Criminals": An Anthology of Prison Memoirs by Conscientious Objectors from the Great War to the Cold War. / : Peter Brock. University of Toronto Press, 2004.

¶ This important and thought-provoking anthology consists of thirty prison memoirs by conscientious objectors to military service, drawn from the United Kingdom, the United States, Canada, Australia, and New Zealand, and centering on their jail experiences either during the first or second world wars or in Cold War America. Voices from history like those of Stephen Hobhouse, Dame Kathleen Lonsdale, Ian Hamilton, Alfred Hassler, and Donald Wetze.

Tilsynet med efterretningstjenesterne er tandløst – og det er politikernes egen skyld : Allerede inden oprettelsen i 2014 blev politikerne advaret imod, at Tilsynet med Efterretningstjenesterne havde meget få beføjelser. Men det var sådan, et flertal i Folketinget ønskede det. / : Sebastian Abrahamsen ; Sebastian Gjerding : *Information*, 26. august 2020.

Udgifterne til PET stiger, selv om trusselsbilledet ifølge tidligere PET-chef er uændret. / : Lise Richter; Lasse Skou Andersen. *Information*, 1. september 2018.

¶ Politiets Efterretningstjeneste har fået 58 procent mere på budgettet på fem år. Det er en bemærkelsesværdig stigning, mener ekspert. Men det er også svært for politikerne at sige nej, siger tidligere PET-chef

Udkast til beretning om eksistensen af et globalt system til aflytning af privat og økonomisk kommunikation (Echelon-aflytningssystemet). Det Midlertidige Udvalg om Echelon-Aflytningssystemet Ordfører: Gerhard Schmid. Europaparlamentet, 2001.

[UK undercover policing relationships scandal](#), Wikipedia

¶ It later emerged that Kennedy had previously undertaken criminal acts as part of his role for other countries, including Denmark where he stated that, in the guise of an environmental activist, he was used by the police forces of 22 countries and was responsible for the closing down of the Youth House community centre in Copenhagen.

Ulovlig amerikansk spionage : Hvem gjorde hvad og hvem vidste det?. / : Stop Terrorkrigen, udateret.

¶ Norsk TV2 afslørede den 3. november en massiv spionage mod nordmænd fra en specialenhed Surveillance Detection Unit (SDU) på omkring 20 personer, heraf en lang række tidligere politifolk og efterretningsofficerer .

[Unclassified Version of the Report of the Commission on the Intelligence Capabilities of the United States Regarding Weapons of Mass Destruction.](#) / : Commission on the Intelligence Capabilities of the United States Regarding Weapons of Mass Destruction, 2005.

Undercover agents: Licence to break law plan at critical stage. / : Dominic Casciani. BBC, 16. oktober 2020.

Undergravende virksomhed : beretning fra Kommissionsdomstolen af 13. juli 1977. / : udgivet af Poul Smidt. Demos, 1977. Herunder: Tillægsberetning afgivet af Kommissionsdomstolen af 13. juli. 1977.

U.S Military Spending: The Cost of Wars. / : Anthony H. Cordesman. The Center for Strategic and International Studies (CSIS), 2017.

Vejviser til det danske led i kæden. En udsat forpost. Konklusioner. / : Duncan Campbell; Søren Møller Christensen. Forsvar, Nr. 4 1981 s . 12-19.

Vennetjenesten. / : Mikkel Hertz; Hans Davidsen-Nielsen. Jyllands-Posten, 11. oktober 1998.

¶ Militærnægterforeningen blev overvåget og registreret af Forsvarets Efterretnings-tjeneste under den kolde krig bl.a. via venskabet mellem den tidligere hjemmeværnsmand og konservative folketingspolitiker, Knud Østergaard og Erik Fournais, tidligere chef for Forsvarets Efterretningstjeneste.

Who Paid the Piper? The CIA and the Cultural Cold War. / : Frances Stonor Saunders Granta, 1999,

[Ye are many, they are few!](#) / : John Scales Avery. The Danish Peace Academy, 2020.

¶ Chapter 12 Secrecy and other threats to democracy.

«Ytringsfrihed bør finde Sted» — Forslag til ny Grunnlov § 100. Utredning fra en kommisjon oppnevnt ved Kongelig resolusjon 26. august 1996. Avgitt til Justis- og politidepartementet 22. september 1999. NOU 1999: 27.

Årlig redegørelse fra tilsynsudvalget vedrørende politiets og FE's behandling af personoplysninger (Wamberg-udvalget), 2011.

Årlig redegørelse fra tilsynsudvalget vedrørende politiets og FE's behandling af personoplysninger (Wamberg-udvalget), 2012.

¶ Udvalget har i 2011 i høj grad været fokuseret på at følge implementeringen af et regelsæt, der fastsætter detaljerede bestemmelser for den elektroniske håndtering af oplysninger. FE overgik i marts 2011 til en fuldstændig elektronisk håndtering af de her omhandlede oplysninger. Det tidligere papirbaserede arkiv forventes at være fuldt ud destrueret senest med udgangen af 2013 og sandsynligvis før. I det omfang der i dette arkiv vurderes at være oplysninger, som fortsat er af relevans for den efterretningsmæssige virksomhed og derfor ønskes bevaret, vil det forudsætte Wamberg-udvalgets godkendelse i hvert enkelt tilfælde.

